

Global Økologi

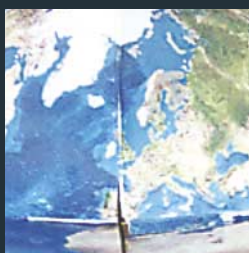
Nr. 2, 9. årg.

April 2002

TEMA

den globale bevægelse klar til kamp

Global Deal i
en tynd tråd

12 skarpe til
miljøministeren

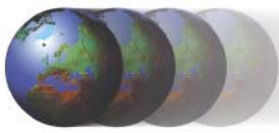
Balladen om
EUs kemi

Pesticidernes
kronologi

Jyderne har
besat træerne

Johannesburg og de tabte visioner

Landstingssalen på Christiansborg lagde den 4. april rammer til en stor "Fra Rio til Johannesburg"-konference, hvor landets elite indenfor miljø og udvikling holdt taler. Det kom der dog ikke meget ud af. Miljøminister Hans Christian Schmidt (V) fremlagde gode intentioner, som vi alle kan blive enige om, men ingen konkrete krav og forpligtigelser til hvad Danmark kan gøre til miljøtopmødet i Johannesburg til august.

Naturligvis kan man af taktiske grunde ikke forvente revolutionære ord fra en minister. Mere ærgerligt var det derfor, at hverken Danmarks Naturfredningsforening, Verdensnaturfonden eller Ibis kunne svinge sig op over ministerens niveau. Alle fortalte den samme historie om, at forskellen mellem rige og fattige er blevet større og bæredygtigheden har ikke fået det bedre siden Rio i 1992. Dét har vi hørt mindst 20 gange før. Men hvor var visionerne?

92-gruppen, der er en samling af 21 danske NGO'er, har lavet rapporten "Danmark på vej?", der går lidt mere i kødet (se rapporten på www.92grp.dk). Den udpeger grundigt de forhold, hvor Danmark halter bagefter. Rapporten indeholder også nogle anbefalinger, f.eks. at internationale miljøkonventioner skal implementeres, Kyoto-protokollen skal videreføres, import af ulovligt tropetræ skal stoppes og EUs landbrugsstøtte skal omlægges. Men det er primært en evalueringsrapport og som sådan ikke et katalog over globale visioner og hvad verden har brug for i Johannesburg.

Hvis Johannesburg skal blive en succes kræver det i hvert fald tre indrømmelser fra Danmark og de andre rige lande. Den første kan bedst beskrives med det engelske ord "*commitment*". Dvs. Vesten skal *forpligtige* sig til en indsats og skifte de gode intentioner ud med konkret indhold, som f.eks. at landbrugssubsidierne skal udfases over x antal år.

For det andet er det nødvendigt med *sanktionsmuligheder*. De rige lande giver stadig langt under 0,7% af BNP i u-landsbistand, selvom det har været en FN-målsætning i 30 år. Muligheden for sanktioner mangler her i modsætning til i f.eks. Kyoto-aftalen, hvor et lands mulighed for handel med CO₂ fratages, hvis ikke de nationale reduktionsmål opfyldes.

For det tredje mangler der en *tidsplan*. I Sydafrikas forslag til en Global Deal, der bygger på Danmarks forslag til samme (se artiklen side 7-8, samt hjemmesiden www.rio10.dk), foreslås en aktionsplan, der skal indeholde konkrete målsætninger med fastlagte

tidsrammer.

Disse helt oplagte forudsætninger for, at Johannesburg og en pagt mellem Nord og Syd - en Global Deal - kan blive en succes berørte NGO'erne ikke den 4. april. Måske skyldes det taktik, idet man forsøger at vejle, hvor den nye regering vil hen. Måske er det fordi man fortaber sig i national miljøpolitik og i indenlandske hensyn, så der ikke levnes plads til international debat og fremsyn. Måske er NGO'erne i for høj grad blevet en del af "systemet" og har derfor mistet evnen og modet til at komme med de progressive ideer. I stedet nøjes man med, hvad der teoretisk kan lade sig gøre, hvis nu... og vi skal jo også have USA med.

Mest ærlig var Marie-Louise Knuppert fra LO dog, idet hun bl.a. sagde om fagbevægelsen "*Vi er gode til løn. Vi er rimeligt gode til arbejdsmiljø. Men vi mangler en hel del indenfor bæredygtighed.*"

SID har flere gange udtrykt vilje til, at u-landene skal hjælpes, også hvis det vil koste danske arbejdspladser i nogle sektorer. Som Jesper Lund Larsen, SID, udtrykte det: "*Vi er med på, at det vil koste SID-arbejdspladser i f.eks. Danisco, hvis toldmurene mod sukker fjernes. Men det skal I ikke bekymre jer om. Vi skal nok finde dem andet arbejde.*"

Så måske skal den nye fremdrift for bæredygtighed komme fra fagbevægelsen. For som det så ud den 4. april, har de store miljø- og udviklingsorganisationer i øjeblikket ikke meget at byde på.

Vender vi blikket ud i verden kommer fremdriften især fra de mange nye græsrodsbevægelser og -netværk. I dette nummer af Global Økologi ser vi på, hvad vi har valgt at kalde Den Globale Bevægelse. Hvem står bag? Hvor er bevægelsen på vej hen, og hvilken indflydelse har den?

Bo Normander, redaktør

Global Økologi anbefaler

www.trafikbogen.dk
www.institutformiljoevurdering.dk
www.fred.dk/jyder

Global Økologi

Nr. 2, 9. årg., april 2002

Udgiver:

Det Økologiske Råd

Landgreven 7, 4.

Postboks 9065

1022 København K

Tlf. 3315 0977

Fax 3315 0971

info@ecocouncil.dk

www.GlobalØkologi.Nu

Redaktion:

Bo Normander (ansv.),

Henning Schroll, Dorte Skov-

gård, Uffe Geertsen, Jeanne

Lind Christiansen, Mette Boye

og Therese Holter.

Global Økologi er et tidsskrift, der tager pulsen på dansk og international miljøpolitik. Tidsskriftet udkommer fem gange årligt.

Det Økologiske Råds synspunkter afspejles kun i indlæg, hvor dette er tydeligt angivet. Det Økologiske Råd modtager støtte fra Den Grønne Fond.

Global Økologi samarbejder bl.a. med tidsskriftet The Ecologist (www.theecologist.org)

Tryk: SvendborgTryk

Papir: cyclus print

Forsidecollage:

Bo Normander/Scanpix

Bidrag til næste nr. bedes indsendt senest 16. maj 2002.

© Global Økologi/forfatterne
ISSN 0909-1912

Indhold

TEMA Den Globale Bevægelse side 4-14

Græsroddernes eget topmøde, side 5

Den Globale Bevægelse går ofte på gaden i protest. Nu har den fået sit eget topmøde, Verdens Sociale Forum
Af Bo Normander

Global Deal i en tynd tråd, side 7

Den danske idé om en global pagt har det svært. USA på den ene side og NGO'er på den anden vender tommelen nedad
Af Bo Normander

USA - hadets skydeskive, side 9

På Verdens Sociale Forum II var det mere reglen end undtagelsen, at USA blev udpeget som skurken
Af Bo Normander

Har Den Globale Bevægelse udspillet sin rolle efter 11. september?, side 10

To engelske debatører giver svar
Af John Lloyd og Mark Curtis

På vej mod Johannesburg, side 13

Den Globale Bevægelses identitet og rolle er stadig uafklarede. Hvor er Bevægelsen på vej hen?
Af Bo Normander

EU ratificerer Kyoto - Danmark i uvant rolle, side 15

Det var en historisk dag, da EUs miljøministre den 4. marts vedtog at ratificere Kyoto-protokollen
Af Lars Georg Jensen

12 skarpe til miljøministeren, side 16

Hans Chr. Schmidt (V) svarer på spørgsmål omkring gensplejsning, klima, kemikalier og natur

Balladen om EUs kemipolitik, side 19

EUs mangelfulde kemilovgivning yder ikke tilstrækkelig beskyttelse af hverken forbrugere eller miljø. Kommissionen forbereder nye regler
Af Mette Boye

Pesticidernes kronologi, side 22

Vi giver her et overblik over anvendelsen og reguleringen af pesticider i Danmark - fra historisk tid og op til i dag
Af Therese Holter og Hans Nielsen

Tanker fra en trætop, side 25

Siden februar har Jyder Mod Overflødige Motorveje blokeret for anlæggelsen af Århus-Herning-motorvejen ved at bosætte sig i træerne ved Lyngbygård Ådal
Af Henning Bek

Global Økologi søger aktive, side 26

Global debat, side 27

Kalender, side 27

Bognyt, side 28

Globalt nyt, side 29

Nyt fra Rådet, side 30

Publikationer, side 31

Den Globale Bevægelse - klar til kamp

Hvem, hvad og
hvor-går-vi-hen tema
om nye globale bevægelser
og strømninger

Hvem står bag?

Den Globale Bevægelse er vores betegnelse for det hav af græsrodsorganisationer og netværk med ofte vidt forskellige arbejdsområder og politiske retninger, der er opstået de seneste år. Et fællestræk er deres kamp for global lighed på typisk det sociale, økonomiske og miljømæssige område. Blandt de mest fremtrædende organisationer kan nævnes:

ATTAC - stiftet i Frankrig i 1998. Den hurtigst voksende bevægelse, nu etableret i mere end 30 lande. Bekæmper den neo-liberalistiske globalisering og anviser alternativer (www.attac.org, www.attac.dk)

Friends of the Earth - verdens største sammenslutning af miljøorganisationer med 68 medlemslande. NOAH er det danske medlem (www.foei.org, www.noah.dk)

Greenpeace - international miljø- og fredsorganisation med afdelinger i godt 40 lande. Kampagne- og aktionsorienteret. Grundlagt i 1971 (www.greenpeace.org, www.greenpeace.dk)

Oxfam International - sammenslutning af 12 udvik-

lingsorganisationer, der arbejder for at udrydde fattigdom og sult (www.oxfam.org)

Third World Network - netværk af NGO'er fra især Asien, der arbejder med udvikling og Nord-Syd problematikker (www.twinside.org.sg)

Via Campesina - globalt netværk for landbrugsorganisationer. Tæller bl.a. Confédération Paysanne og Movimento Sem Terra (www.viacampesina.org, www.confederationpaysanne.fr, www.mst.org.br)

Verdens Sociale Forums (VSF) Internationale Råd - personer fra en lang række NGO'er, der bl.a. beslutter den politiske linie for VSF (www.forumsocialmondial.org.br)

50.000 mennesker marcherede gennem Porto Alegres gader ved åbningen af Verdens Sociale Forum II i februar i år. (Foto: BN)

Græsroddernes eget topmøde

Den Globale Bevægelse går ofte på gaden i protest, når verdens magtfulde politikere og virksomhedsledere stikker hovederne sammen. Nu har bevægelsen fået sit eget topmøde, Verdens Sociale Forum. Global Økologi rapporterer fra Porto Alegre

Af Bo Normander

Den Globale Bevægelse fik på godt og ondt sin ilddåb i december 1999, da hundredtusinder demonstrerede ved WTO-topmødet i Seattle og medvirkede til, at planen om en ny (fri)handelsrunde kollapsede. Siden hen har bevægelsen ofte været på gaden - med G8-mødet i Genova i juli sidste år som højdepunktet. Nu er bevægelsen begyndt at holde sine egne topmøder.

Således var den sydbrasilianske storby Porto Alegre i februar i år vært for Verdens Sociale Forum II (VSF II). VSF afholdes på samme tid som Verdens Økonomiske Forum (VØF), hvor nogle af verdens mest indflydelsesrige stats- og virksomhedsledere deltager. (Indtil 2001 var alpebyen Davos vært for VØF, men schweizerne sagde nej til dyre sikkerhedsforanstaltninger, så i år var VØF flyttet til New York.)

Det var anden gang, at Porto Alegre lagde rammerne til VSF. Mere end 50.000 aktivister, politikere, intellektuelle, fagforeningsfolk og borgere i almindelighed deltog, hvilket var tre gange flere end ved det første forum sidste år. Den Globale Bevægelse griber om sig, og VSF II blev en begivenhed, der med stor tydelighed markerede, at kampen for mere

global lighed og modstanden mod den neo-liberalistiske globalisering er taget til.

John Cavanagh fra International Forum on Globalization udtrykte det således: *"Bæredygtighedens mørke middelalder varede fra 1980-1997, hvor Reagan, Thatcher og Kohl stod for deregulering og privatisering. Nu har nye bevægelser set lyset - bevægelser, der forener miljøaktivister, fagforeninger, indfødte folkeslag og landmænd."*

David Korten, forfatter til "When Corporations Rule the World", kom med en lidt anden vinkel: *"Verdens Økonomiske Forum beskæftiger sig med fortiden. Vi beskæftiger os med fremtiden. Vi beskæftiger os med dét vi er for, og ikke for dét vi er imod."*

Miljø og social lighed

VSF II bød på intet mindre end 30 konferencer og 800 workshops. Der var en fredskonference med kendte nobelprismodtagere som trækplastre, én om bæredygtig udvikling med et panel af prominente miljøfolk. Der var møder og workshops om alternative økonomier, menneskerettigheder, økologisk gæld, Global Deal, uafhængige medier, demokrati, vand, patenter... you name it - et mangfoldigt overflødhorn af politiske temaer.

Med Rio+10-topmødet i Johannesburg ventende om hjørnet blev miljø naturligt nok et af de absolutte omdrejningspunkter i Porto Alegre. Ricardo Navarro fra El Salvador og formand for Friends of the Earth

En anden verden er mulig. Bag Verdens Sociale Forum står nogle af de største brasilianske NGO'er og fagforeninger herunder ATTAC og MST (Movimento Sem Terra). Det politiske indhold besluttes af VSFs Internationale Råd, der består af fremtrædende personligheder og organisationer fra hele verden. Det er bystyret i Porto Alegre, der har muliggjort arrangementet ved at stille universiteter og bygninger til rådighed. Både Porto Alegre og delstaten Rio Grande do Sul har gennem en årrække været ledet af det brasilianske arbejderparti PT (Partido dos Trabalhadores). (Foto: Frederic Thoma)

International indledte konferencen om Bæredygtig udvikling: "Hvordan kan nogle mennesker få lov til at forurene så meget, mens andre ikke må? I USA vasker de bil i rent drikkevand. Bangladesh rammes årligt af oversvømmelser, der kunne afværges med relativt få midler. Det globale system er galt, neo-liberalismen er gal. Vi behøver et radikalt systemskifte, så der genereres større lighed."

Navarro fremhævede endvidere, at de rige lande igennem historien har opbygget en enorm økologisk gæld til de fattige ved at udnytte naturlige og menneskelige ressourcer i u-landene. De rige lande bliver nødt til at afdrage på den økologiske gæld, og hjælpe u-landene i gang. F.eks. skal u-landenes gæld slettes.

Wolfgang Sachs fra det tyske Wupertal Institut talte om, hvordan WTO og andre internationale organisationer skal reformeres så hensynet til global lighed, det økologiske råderum og forsigtighedsprincippet kommer før hensynet til (fri)handel. "WTO omdanner verden til en skueplads for konkurrence, og

globalisering kommer til at dreje sig om udbredelsen af en forældet markedsøkonomi. Det skal vi ændre."

Den indiske miljø- og kvindesagsforkæmper Vandana Shiva var meget skarp i sin kritik af Vesten og dens institutioner: "WTO må ikke udrydde bassale rettigheder. Hvis vand gøres til en vare vil nogle have råd til at købe vand til at vaske bilen, mens andre må tørste. Vand og andre naturlige ressourcer er vores fælles eje, som ikke kan privatiseres."

Global lighed (eller rettere manglen på samme) var et centralt tema både på bæredygtighedskonferencen og generelt under VSF II. Man er nået til en slags konsensus om, at hovedproblemet er det globale økonomiske system. Eliten fra VØF ønsker i store træk at bevare det nuværende system. VSF-bevægelsen ser efter alternativer. Det er på samme tid Bevægelsens styrke og svaghed, at den er så mangfoldig som den er. Der findes et fælles fundament i kritikken, men der er ikke altid enighed om, i hvilken retning systemet skal ændres.

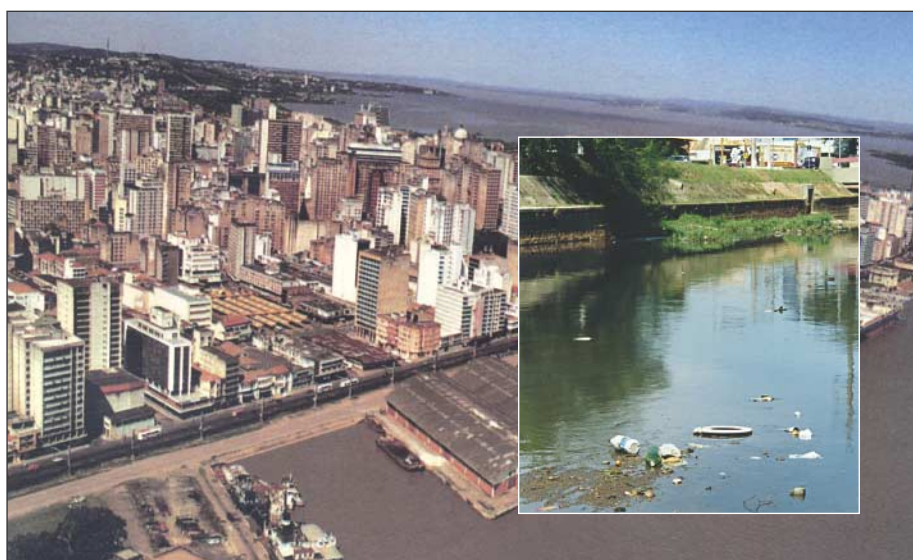
Danmarks rolle

Endnu er danske organisationer og græsrodder ikke rigtigt kommet med på den globale bølge. Blot en håndfuld danskere deltog i Porto Alegre, mens vores skandinaviske broderlande var repræsenteret hundredtalligt, og Frankrig og Italien hver stillede med godt 1000 deltagere.

Danske NGO'er har dog været pænt repræsenteret ved andre begivenheder, primært EU-topmødet i Gøteborg sidste år.

Men utilfredsheden med det globale system ulmer også i Danmark. Det sås tydeligst for et år siden ved demonstrationerne mod Novo og Lundbeck, der sammen med 39 andre medicinalfirmaer havde anlagt en retssag mod Sydafrika for at få landet til at respektere firmaernes patentrettigheder på f.eks. AIDS-medicin. (Retssagen blev i øvrigt senere opgivet, uden at det har ført til nævneværdige forbedringer for Sydafrikas mange HIV-smittede.)

Sidste år blev dansk ATTAC etableret, men organisationen har ikke fået den forventede styrke. Den nye Finanslov og "dødslisten" over fonde og råd gør sit til at stække danske græsrodder, men kan ikke alene forklare den beskedne danske deltagelse i Den Globale Bevægelse. Måske vil den situation ændre sig afgørende, når København skal være vært for næste EU-topmøde til december. Protesterne for nylig mod Finansloven og VKOs nedskæringer af miljø- og u-landsbistanden tyder på en vis grøde.

Porto Alegre ligger ved den store Guaíba sø, hvis økosystem for år tilbage knækkede sammen som følge af strømmen af urensset spildevand fra byens 1,5 mio. indbyggere (det indsatte foto viser byens åbne kloak!). I 1989 blev Guaíba Vive Programmet iværksat, og siden da er der anlagt 10 rensningsanlæg, og et par nye er på vej. Målet er, at inden 2010 skal 77% af spildevandet renses, og det skal igen være muligt at bade i søen. (Fotos: Guaíba Vive/BN)

Global Deal i en tynd tråd

Den danske idé om en global pagt har det svært. USA på den ene side og NGO'er på den anden vender tommelen nedad, og på de seneste dages FN-møde i New York har hverken EU eller Danmark haft vilje til at promovere ideen

— Tekst og fotos: Bo Normander

Global Deal - altså ideen om en pagt mellem rige og fattige lande (se boks) - har længe været et centralt tema i forhold til det kommende FN-topmøde om miljø i Johannesburg til august. Men på det seneste forberedelsesmøde (PrepCom III) i New York, 25. marts - 5. april, røg Global Deal stort set af dagsordenen.

Daniel Mittler, leder af Friends of the Earth Internationals Rio+10-kampagne, rapporterer fra PrepCom III: "Her i New York, har der stort set ingen diskussion været

omkring Global Deal. Det ser ud til, at der ikke er nogen lande - heller ikke Danmark - der har lyst til at kæmpe for ideen. På den anden side kan det ikke udelukkes, at Global Deal vil blive taget op igen ved en senere lejlighed, men sikkert i en ny forklædning."

Jan Pronk, der er generalsekretær Kofi Annans særlige udsending og Hollands miljøminister, skar helt ind til benet i New York og erklærede ligeud Global Deal for død. Dette skal måske opfattes som en provokation til at få proces-

sen i gang igen, men i øjeblikket ser det svært ud.

Det næste og sidste forberedelsesmøde inden Johannesburg, PrepCom IV, finder sted på Bali i slutningen af maj.

Konceptet om en Global Deal fik ellers en ny drejning, da Anders Fogh Rasmussen under sit besøg i Det Hvide Hus den 25. marts foreslog, at u-landene udover at forpligtige sig til mere frihandel, demokrati og overholdelse af miljøkonventioner og menneskerettigheder også skulle deltage i

kampen mod terrorisme.

I følge nyhedsmedierne var præsident Bush åben overfor Foghs forslag selvom Bush tidligere i vanlig isolationistisk stil har udtalt, at USA ikke ser nogen fornuft i at lave en global pagt mellem lande i Nord og Syd.

Spørgsmålene er nu mange: hvad skal der til for, at Global Deal overlever? Kan aftalen udmønte sig i noget fornuftigt i Johannesburg, hvis også amerikanerne skal med? Og hvad siger u-landenes regeringer og NGO'er i grunden til en Global Deal? Er de med på den danske idé?

Hård kritik

Under NGO'ernes topmøde fornylig - Verdens

Hvad er Global Deal?

Intentionen med Global Deal er, at i-landene skal forpligtige sig til at hjælpe den fattige del af verden, bl.a. gennem øget bistand og åbning af markeder for varer fra den Tredje Verden. Til gengæld skal u-landene leve op til en række krav såsom øget miljøhensyn og økonomiske reformer (se også Global Økologi november 2001, hvor danske politikere giver deres bud på en global pagt).

Konceptet om en global pagt har været diskuteret gennem en del år, men blev først rigtigt konkretiseret, da Danmarks daværende regering fremlagde et forslag på et OECD-møde i maj sidste år. På baggrund heraf er der udarbejdet et dansk non-paper om Global Deal (se www.rio10.dk).

Sociale Forum II i Brasilien - stod det norske Forum for Utvikling og Miljø (ForUM) - et netværk af 60 norske NGO'er i stil med den danske 92-gruppe - for en særdeles velbesøgt workshop om Global Deal. John Eriksen fra ForUM beskrev i optimistiske vendinger Global Deal som en måde at reducere fattigdom på samtidig med øget miljøbeskyttelse. U-landene skal gennem en liberalisering af det globale marked sikres adgang til at sælge deres produkter.

Dén beskrivelse faldt ikke i god jord, og de efterfølgende talere havde svært ved at finde smilene frem. Vandana Shiva fra det indiske Research Foundation for Science, Technology and Natural Resource Policy var ikke interesseret i flere Global Deals: *"Konventionen om Biodiversitet har givet os GMO'er. Hvilken slags Global Deal er det? Gensplejede produkter dumpes i den tredje verden og gives som nødhjælp, når de ikke kan sælges i Vesten. På samme vis med de internationale aftaler om plastic. Plastic dumpes i u-landene, når der i stedet er brug for mad. Hvem kan spise plastic? Vi har ikke brug for flere af den slags Global Deals.*

Hvad vi har brug for er ægte "commitment". I-landene skal forpligtige sig til at hjælpe u-landene, stoppe dumpingen af varer, stoppe tyveriet af de fattiges ressourcer og lade være med at tvinge den Tredje Verden til at eksportere alt hvad de har. Eksempelvis ødelægger det eks-

port-orienterede landbrug Indien."

Walden Bello fra Filippinerne og leder af det Bangkok-baserede Focus on the Global South var ligeledes meget kritisk: *"Vi behøver ikke en Global Deal, men en stærkere global bevægelse - en folkets kamp for lighed og bæredygtig udvikling. De tre største forhindringer for dette og for at Rio+10 skal blive en succes er de multinationale selskabers (TNC'ers) dominans, den neo-liberale, TNC-drevne økonomiske model og endelig de regler som Verdensbanken, WTO og IMF udstikker. Vi bliver nødt til at bekæmpe disse institutioner. Det vil Global Deal ikke. Selv valget af ord er forkert. Hvorfor "Deal" i stedet for "Agreement"? Global Deal lyder som noget fra en håndbog for forretningsmænd. Der er noget muggent ved det."*

De to ser Global Deal papiret som en model for, at i-landene kan stille strenge krav til u-landene om handelsliberaliseringer m.v., mens de rige selv slipper for forpligtigelser - nøjagtigt som det er sket så mange gange med Verdensbankens såkaldte hjælpeprogrammer.

Heller ikke store internationale NGO'er som Friends of the Earth, Via Campesina og Third World Network er særligt positive over for det danske Global Deal papir. Daniel Mittler fra Friends of the Earth International, hvis danske medlem er NOAH, siger: *"Det mest bekymrende er Global Deals link til en neo-liberal dagsorden. Mere frihandel vil ikke hjælpe hverken miljø eller u-lande. En Global Deal skal*

involvere reelle hensigter og rigtige penge: u-landenes gæld skal eftergives. Vesten skal kompensere for deres enorme økologiske gæld til u-landene. Vi skal have klare regler for en fair global handel. De rige lande skal efterleve kravet om, at u-landsbistanden udgør 0,7% af BNP. Hvis ikke skal der være sanktionsmuligheder."

Sydafrika hilser Global Deal velkommen

De fleste lande i Syd kender ikke meget til Global Deal. Enkelte er dog positive, og Sydafrika har vist en oprigtig interesse for Global Deal. Landet er som vært for topmødet naturligvis interesseret i, at der opnås resultater. Sydafrika har lavet det indtil nu mest detaljerede forslag til en Global Deal (se www.rio10.dk), der bl.a. indeholder konkrete krav og ansvarsdeling for institutioner og regeringer, samt et særligt "Johannesburg Programme of Action," der foreslår, at FN laver en tidsplan og et katalog over konkrete forpligtigelser. USA har som sagt ikke meget til overs for en Global Deal, og særligt det sidstnævnte i Sydafrikas forslag mødte stor amerikansk modstand under PrepCom II.

Succes eller fiasko?

Der er lang vej til, at FN's medlemslande kan blive enige om en Global Deal. Og der er store chancer for, at konceptet ryger i papirkurven eller bliver så kraftigt devalueret, at det bliver mere til skade end gavn. Hvis Global Deal skal blive en succes, må EU gå i spidsen og distancere sig fra USA, der desværre ikke har vist reelle tegn på vilje (Anders Foghs tilbud om mere kamp mod terror vil næppe hjælpe). EU bliver ligeledes nødt til at arbejde sammen med lande i Syd. Det viste sig at være effektivt under klimaforhandlingerne, hvor USA heller ikke var med.

Den indiske miljøforkæmper Vandana Shiva er ikke begejstret for det danske forslag om en Global Deal. *"Hvad vi har brug for er ægte "commitment". I-landene skal forpligtige sig til at stoppe dumpingen af varer, stoppe tyveriet af de fattiges ressourcer og lade være med at tvinge den Tredje Verden til at eksportere alt hvad de har."*

USA - hadets skydeskive

Anti-amerikanismen spredt sig som ringe i vandet, og på Verdens Sociale Forum II var det mere reglen end undtagelsen, at USA blev udpeget som skurken

Tekst og foto: Bo Normander

USA står ofte for skud når de globale bevægelser mødes. Landet er blevet et skræmmebillede på en ulige og ikke-bæredygtig udvikling i verden. Kritikken kan deles op i tre hovedområder:

1) Garant for neo-liberalisme

USA er i sagens natur kendt for en neo-liberal økonomi, hvor offentlig regulering og indflydelse er i bund, og hensynet til markeds kræfterne i top. Under parolen "frihandel" forsøger USA at sætte dagsordenen globalt, både via dets kvantitative dominans på verdensmarkedet og via dets store indflydelse på internationale institutioner som WTO og Verdensbanken.

Problemet er, at de fattige lande ikke har en chance for at konkurrere med de rige, om det så skete efter frie konkurrencevilkår (som i øvrigt slet ikke er situationen i dag jvf. USA og EUs mange landbrugssubsidier, eksportstøtter, ståltoldmure osv.) To nylige skandaler har understreget svaghederne i den neo-liberalistiske model. Skandalen omkring energikoncernen Enron, der har sat dybe korruptionsspor ind i Det Hvide Hus og er opskriften på hvordan man ikke skal liberalisere elmarkedet, blev under VSF II fremhævet af Vandana Shiva og mange med hende: "Enron viser, at den

olie- og kulbaserede økonomiske model ikke fungerer. Frihandel er ikke løsningen."

Derudover ses Argentinas sammenbrud som et eksempel på et amerikansk-inspireret pengesystems fallit. IMF og Verdensbanken stillede strenge krav til Argentina, bl.a. om en 1:1 kurs mellem pesoen og dollar. Argentina "solgte" egne banker til Verdensbankens nåde. Modsat har Brasilien underkendt Verdensbankens råd bl.a. ved ikke at fastlåse landets mønt, realen, og Brasiliens økonomi er i bedring.

2) Modstander af miljøaftaler

George W. Bush står for en historisk ignorans af miljøproblemer.

Afvisningen af FN's Kyoto- og Biosafety-protokoller og støtten til olieudvinding i Alaska er blot et par af eksemplerne. USA kan meget vel sabotere alle miljøtiltag ved det kommende miljøtopmøde i Johannesburg.

Walden Bello, Focus on the Global South mener, at "sabotagen mod miljøet blev indledt allerede i 1992 i Rio, da Bush senior sagde, at amerikanernes livsstil ikke var til forhandling." Nobelprismodtager, og brasiliansk eks-miljøminister, José Lutzenberger mener derimod, at det "rigtige miljøproblem" stammer fra dengang præsident Truman delte verden op i i- og u-lande og udmalede, at løsningen (fortsættes side 12)

Har Den Globale Bevægelse udspillet

ja

Af John Lloyd

Min begrundelse er, at 11. september har gjort de globale protestbevægelser endnu mindre intellektuelt bæredygtige, end de var inden. Jeg siger ikke, at 11. september var en begivenhed, der fuldstændig ændrede bevægelsesnes landskab. De havde meget store organisatoriske, intellektuelle, endog moralske problemer inden, men konsekvenserne af angrebet har gjort problemerne mere synlige.

De globale protestbevægelser er exceptionelt mangfoldige. Én type er de store og relativt vel-etablerede NGO'er som Oxfam og Læger Uden Grænser: de protesterer almindeligvis mod bestemte begivenheder, handlinger eller tilstande. De ønsker fred og sikkerhed med henblik på at kunne udøve deres humanitære arbejde. Ofte kan de ikke regne med nogen af delene og udøver derfor pres på regeringerne for at sikre deres muligheder for at operere. De har desuden igennem deres arbejde og erfaringer udviklet synspunkter på bistand, udvikling og krig. I en tæt alliance med medierne har de været i stand til at få disse synspunkter alment accepterede og set op til.

Over for dem står organisationer som Reclaim the Streets og Ya Basta!, der protesterer mod global kapitalisme, som de betragter som et inhumant og nedværdigende system, der skubber de fattige endnu længere ned i fattigdom. Alle bestræbelser på at mildne eller regulere dette system

er dømt til at fejle og praktiseres generelt af hyklere.

Mellem disse to typer finder vi de fleste af de globale bevægelser. De skifter mellem at lægge eftertrykket det ene eller det andet sted, som lejligheden nu byder. Ved nogle lejligheder vil de søge reformer, ved andre vil de gå sammen med de, der bekæmper global kapitalisme, især i kritikken af global handel eller af globale investeringer. Et vigtigt element i strategiskiftet er manglen på et grundlæggende sigte - eftersom de både kan profitere af den militante bølge, der gav næring til de globale bevægelser, og på samme tid forblive i det indflydelsesrige og til tider profitable virkefelt, som dialogen med virksomheder og regeringer udgør.

“Bevægelsernes tendens til nihilisme og deres opfattelse af global udvikling som en blanding af amerikansk imperialisme og kapitalistisk grådighed, gjorde dem sårbare overfor ændringen i den offentlige opinion i kølvandet på 11. september”

Den første type organisationers *bona fides* og mod behøver næppe at blive gentaget her. Man kan stille spørgsmål angående fordeling af bistand, hvordan udvikling fremmes, og hvorvidt NGO'er spænder ben for FN- og bilateral bistand -

og for hinanden. Men disse spørgsmål anfægter ikke den almindelige konsensus om, at bistand og udvikling er af det gode.

Det er de andre bevægelses praksis og metoder, der skal tages op. Nogle mener, at disse bevægelser - i fraværet af et globalt folk eller et globalt demokrati - er det nærmeste, vi kommer en opposition; at deres voldsanvendelse ikke skal tolereres, når den forekommer, men at bevægelserne stort set bør anskues i dette perspektiv.

Det er jeg enig i. Bevægelserne har ikke blot retten til at protestere, offentliggøre og formidle deres protest. De skal gøre det - i debattens og oplysningens interesse.

Men både bevægelsesnes tendens til nihilisme og deres opfattelse af global udvikling som en blanding af amerikansk imperialisme og kapitalistisk grådighed, gjorde dem sårbare overfor ændringen i den offentlige opinion i kølvandet på 11. september - hvor flertallet hidtil har været ligeglade, til nu, hvor flere og flere giver udtryk for en potentielt fjendtlig usikkerhed om grundlaget for bevægelsesnes synspunkter.

Og de globale bevægelser fortsætter med at bekæmpe samhandel. De betragter også fortsat forhandlinger om samhandel og internationale finansielle institutioners initiativer som katastrofale. De synes ikke at se verden som et forum for forhandlinger og kompromis, hvor sejr og nederlag, tab og gevinst, er en uomgængelig del af processen. Ikke at de er volde-lige. Jeg kan som de fleste se, at de, der ønsker at fremprovokere vold i demonstrationer udgør et mindretal. Men hele tankegangen er autoritær. Hovedelementet i tanke-

(fortsættes side 12)

sin rolle efter 11. september?

nej

Af Mark Curtis

Det mest bemærkelsesværdige træk ved verden efter 11. september er, hvor meget den ligner verden før 11. september. De verdensomspændende virksomheders magt er forblevet uantastet. På WTOs møde i november i Qatar pressede OECD fire nye temaer ind på dagsordenen, punkter som sandsynligvis vil øge de transnationale selskabers magt. Det skete under protest fra næsten alle udviklingslande. USA fortsætter med at nedlægge veto mod multilaterale initiativer som konventionen om biologiske våben og agter at trække sig ud af ABM-traktaten. I mellemtiden fortsætter 2,8 mia mennesker verden over med at leve under fattigdomsgrænsen.

Muligheden for at styrke bevægelsen - en bevægelse, der går ind for større global retfærdighed, ofte med urette fremstillet som anti-globaliseringsbevægelsen - er en af de få ændringer, der er sket. Chancerne er om noget blevet større - præcist fordi så lidt er ændret efter 11. september. Den del af bevægelsen, der synes at være blevet ramt af 11. september, er - heldigvis - den voldelige del, som i forvejen repræsenterede en forsvindende lille del af dem, der protesterede offentligt.

Der er mindst tre grunde til, at den globale bevægelse vokser og vil fortsætte med at vokse. For det første vokser virksomhedernes magt i forhold til folk og regeringer støt og blev betydeligt forstærket i Qatar. De nye temaer på WTOs dagsorden - især vedrørende inve-

stering, offentlige indkøb og udllicitering og konkurrence - har til hensigt at gøre de nationale økonomier endnu mere tilgængelige for de uimodståeligt rige transnationale selskaber.

For det andet er der al mulig grund til at tro, at følelsen af magtesløshed i England og andre OECD-lande er uændret eller måske endda stigende; dels som følge af regeringernes tilsyneladende villige kapitulation over for den transnationale kapitals krav, og dels som følge af, at politikere, der repræsenterer alle aktuelt dominerende anskuelse, i stigende grad undlader at fremsætte alternative politiske løsninger. At protestere via det traditionelle politiske system betragtes mere og mere som nyttesløst.

“Bevægelsens styrke og dens svaghed er, at den ikke er homogen. Den hylder diversitet og erkender, at der ikke er én endegyldig økonomisk eller politisk model, der kan afløse det i øjeblikket herskende paradigme”

For det tredje er der grøde i de folkelige bevægelser i mange udviklingslande. Fra Ghana til Bolivia har der været protester mod selskabernes globalisering, og grupper fra udviklingslande er blevet mere og mere aktive på den globale scene. Muligheden for globale koalitioner har aldrig været større.

Efter min opfattelse har de begivenheder, der udløste den oprørende tragedie 11. september, åbnet manges øjne for de uligheder og magtubalancer, der råder i verden, og dermed givet en endnu mere indlysende grund til at udvikle denne globale bevægelse. Omfanget af fattigdom og marginalisering i lande som Afghanistan, men også på hele det afrikanske kontinent og i mange dele af Asien og Sydamerika, er uhyrligt. Mange har i den offentlige debat med rette anført, at disse forskelle i velstand og indflydelse undergraver sikkerheden og truer velfærden i den vestlige verden. Det er også min opfattelse, at de fleste mennesker ikke alene ønsker en vedvarende indsats mod terrorisme; de ønsker også, at deres regeringer handler mere moralsk ved at gøre noget ved de grundlæggende årsager til fattigdom og ved at reducere de transnationale selskabers magt.

Mange forgreninger af det politiske “establishment” fremfører det synspunkt, at den globale protestbevægelse er opløst i kølvandet af 11. september - af den indlysende grund, at bevægelsen udgør en alvorlig fare for deres magt. De håber utvivlsomt, at jo mere, de skriver om dens fiasko, des mere vil det blive til en realitet. De deltog efter alt at dømme ikke i VSF II i Porto Alegre i februar, hvor hundreder af civilsamfundsgrupper mødtes. Ofte har disse grupper ikke den samme dagsorden, men de står sammen om at anfægte den uretfærdige verdensorden og om at fremføre konstruktive alternativer bygget på et andet værdigrundlag såsom menneskerettigheder, retfærdighed og lighed. De, der er utrygge ved arrangementer som

(fortsættes side 12)

(fortsat fra side 9)

på problemet er økonomisk vækst og neo-liberal politik.

3) Ansvarlig for konflikter

I sin rolle som global politimand kan man diskutere, hvorvidt USA afhjælper eller forværrer konflikter i verdens brændpunkter - fra Palæstina til Colombia. Særligt efter 11. september, hvor USA erklærede "krig mod terrorismen" og siden hen stemplede Irak, Iran og Nordkorea som "ondskabens akse", er der kommet en voksende angst for USAs imperialistiske rolle.

Noam Chomsky, selv amerikaner og professor ved Massachusetts Institute of Technology, er blevet et ikon på kritikken af USA. Han blev hyldet som en helt ved VSF II, og 10.000 begejstrede mennesker hørte ham bl.a. sige: "11. september er af USA blevet gjort til et vindue af muligheder. Men har USAs regering den moralske ret til at føre en krig mod terror, når Washington selv er ansvarlig for international terrorisme både nu, og før i tiden under kampanjer mod venstreorienterede lande i Sydamerika og Mellemøsten?"

Således er kritikken af USA bred og substantiel. Nok kan man argumentere for, at USA i nogle tilfælde uforskyldt bliver udpeget som skurk blot fordi det er verdens eneste tilbageværende supermagt. Men anti-amerikanismen har slået dybe rødder i Den Globale Bevægelse. Af grunde som beskrevet ovenfor. USA er blevet et anti-forbillede. Det ses af retorikken, det ses på gaden, og det ses i Bevægelsens politiske programmer.

ja

(fortsat fra side 10)

gangen er at opsamle al anti-amerikanisme. Amerikansk enegang er efter min opfattelse en reel fare, men de åbne amerikanske grænser i forhold til immigranter, udviklingen af den amerikanske frihandelszone til Mexico og andre latinamerikanske stater og den store støtte, USA har ydet til udviklingslande, må også med i regnestykket.

Hovedparten af udviklingslandene på WTO-mødet i Qatar i november sidste ønskede da heller ikke at indskrænke handel og investeringer. Tvært imod. Indien og andre stater er efterhånden bedre i stand til at formulere de afgørende spørgsmål til de industrialiserede lande, især til EU: Hvorfor holder I vores varer ude, når I hævder, I går ind for fri handel? For det andet er det synspunkt ved at vinde frem, at de fattigste lande ikke bare har brug for mere handel, men for mere kontrolleret handel. Dette må imidlertid forhandles med de industrialiserede lande, som vil miste jobs på frihandel; og eftersom deres regeringer skal (gen)vælges, vil det kræve tid.

Den nye handelsrunde, som WTO skal gennemføre, kan ende i fiasko - men fiaskoen vil være størst, hvis de industrialiserede lande ikke lever op til deres egen målsætning om åbne markeder.

John Lloyd er englænder, journalist og forfatter til "The protest ethic: How the anti-globalisation movement challenged social democracy" udgivet af Demos.

nej

(fortsat fra side 11)

Porto Alegre, er det med god grund. Denne bevægelses værdier deles af mennesker verden over og er et alternativ til den grådighed, selskaberne praktiserer, og som vores eliter så villigt støtter.

Men bevægelsen står over for store udfordringer. Dens styrke og dens svaghed er, at den ikke er homogen. Den hylder diversitet og erkender, at der ikke er én endegyldig økonomisk eller politisk model, der kan afløse det i øjeblikket herskende paradigme (som kunne kaldes "korporatisering"). Og det gør det ofte nemmere for modstanderne at kritisere bevægelsen. Jeg finder det afslørende, at mange "progressive" i øjeblikket erklærer den globale protestbevægelse for død. Hvor mener de, at den nødvendige forandring skal komme fra, om ikke fra denne mangfoldige, internationalistiske, værdbaserede og borgerorienterede bevægelse. Vi står i sandhed over for et valg: Tavse at se til, mens vores sociale, politiske og økonomiske liv bliver overtaget af selskaberne - det valg, det politiske establishment tilbyder os - eller nationalt og globalt at bidrage til at udforme alternativer med det formål igen at give de menneskelige værdier forrang.

Mark Curtis er politisk leder for den britiske udviklingsorganisation Christian Aid og forfatter til "The great deception: Anglo-American power and world order" udgivet af Pluto Press.

Artiklerne af John Lloyd og Mark Curtis er uddrag fra The Ecologist, februar 2002 og kan læses i deres fulde længde på www.theecologist.org. Redigeret af Bo Normander og oversat af Elsebeth Schmidt Petersen.

På vej mod Johannesburg

Den Globale Bevægelses identitet og rolle er stadig uafklarede. Hvor er Bevægelsen på vej hen? Næste skridt er miljøtopmødet i Johannesburg i Sydafrika

Tekst og fotos: Bo Normander

Som oftest bliver de mange nye bevægelser beskrevet af mainstream-medierne som anti-globale, men det er en underlig idé, mener Susan George fra ATTAC, der under VSF II fastslog: *"Vi er ikke anti-globale, men pro-globale, pro-demokratiske, pro-solidariske og pro-internationale."* På engelsk anvendes ofte det mere betegnende "the anti-corporate globalisation movement", som i øvrigt er stort set umuligt at oversætte til dansk. På alle sprog ender man dog ofte med den simplificerede ordlyd, "anti-global".

"Efterhånden opfatter folk globalisering som synonym for den kapitalistisk drevne globalisering, så måske er det i orden at kalde os anti-globale. Men vi vil hellere bruge ordet "de-globalisering", som simpelthen betyder, at den neo-liberalistiske globalisering skal erstattes med en globalisering, der kommer fra neden, fra mennesker og ikke fra profitinteresser," sagde Walden Bello fra Focus on the Global South.

Anti-globalisering eller ej, det er et spørgsmål om ord, der ikke skaber den store uenighed blandt organisationerne. Derimod er en spire til uenighed - måske den største fare for splittelse - spørgsmålet om hvorvidt de internationale institutioner som Verdensbanken, WTO og IMF skal rives ned til grunden eller blot gennemgå en gennemgribende reform. Vandana Shiva taler i den ene ende af skalaen for, at vi skal tilbage til tiden før WTO, med mindre centralisering og et GATT-system (General Agreement on Tariffs and Trade), der var nogenlunde acceptabelt.

Wolfgang Sachs, Wupertal-instituttet, er i skalaens anden ende, når han taler om skønhedsoperationer i WTOs regelsæt, f.eks. at "forsigtighedsprincippet" skal implementeres i den såkaldte artikel 20, der tilsigter, at handelsregler kan tilsidesættes, når særlige hensyn til sundhed eller natur skal tages.

Fælles deklamationer

Men foreløbig holdes striden nede, og der kom ingen fælles erklæringer om WTO eller Verdensbanken på VSF II. Derimod blev der opnået stor enighed om specifikke politiske emner. Her skal omtales tre deklamationer underskrevet af en lang række organisationer: "Rio+10: En bæredygtig verden er mulig", "Aftalen om genetisk fælleseje" og "Vanddeklamationen" (se faktaboksen).

Disse deklamationer vil blive anvendt som politiske indspark til FNs Verdenstopmøde om Bæredygtig udvikling i Johannesburg, 26. august - 4. september. Til topmødet er også planlagt et stort NGO Forum. Håbet er, at ånden fra Porto Alegre også får plads i Johannesburg. Det springende punkt bliver i hvilket omfang det vil lykkes Den Globale Bevægelse at få indflydelse på topmødets beslutninger. Hvis man når frem til en Global Deal bliver det så efter neo-liberalistisk

Rio+10 deklARATIONEN

Lige inden VSF II blev der afholdt en Rio+10 forberedelseskonference. Deltagerne var en lang række NGO'er og politikere fra 40 lande dog med en klar overvægt af sydamerikanere. Forsamlingen blev enig om deklARATIONEN "Rio+10: En bæredygtig verden er mulig". Bl.a. hedder det, at globaliseringsprocessen skal involvere folkelig deltagelse og gennemsigtighed blandt myndigheder, at natur og liv ikke må gøres til privat ejendom gennem patenter, at alle aftaler fra Rio-topmødet i 1992 endeligt gennemføres og at Kyoto-protokollen befastes.

Aftalen om genetisk fælleseje

Denne aftale sigter på et global forbud på patent på planter, mikroorganismer, dyr og mennesker, herunder gener og genetisk materiale. Mere end 250 organisationer, med bl.a. ETC (tidligere RAFI), Via Campesina, Rainforest Action Network og Greenpeace i spidsen, har underskrevet aftalen, og den vil være et centralt element i arbejdet op til Johannesburg-topmødet. Billederne, der er hængt til tørre til højre er fra Greenpeaces anti-GMO happening i Porto Alegre.

VanddeklARATIONEN

Godt 20 organisationer står bag VanddeklARATIONEN, der fastslår, at vand tilhører alle levende væsener og derfor ikke kan behandles som en vare, der handles med profit som formål. Vand er en menneskeret, og hvert menneske skal have adgang til rigelige mængder rent vand (40-50 liter pr. person pr. dag). Vand skal administreres af den offentlige sektor. Den private sektor kan ikke overdrages ansvaret for offentlighedens behov for vand.

DeklARATIONERNE vil blive anvendt op til topmødet i Johannesburg og kan læses på www.forumsocialmundial.org.br

opskrift eller kommer den til at indeholde reelle krav om gældsletelse, øget udviklingsbistand, fjernelse af eksportsubsidier og øget social lighed?

Der er ingen tvivl om, at græs-rødder og NGO'er er blevet en større magtfaktor end for 10 år siden i Rio. Hvis NGO'erne kan holde sammen og styrke samarbejdet, kan meget lykkes.

VSF III og ESF

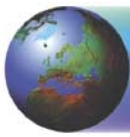
For optimisterne kan Johannesburg blive et vendepunkt, hvor NGO'er

vil få sat holdbare løsningsforslag på dagsorden. Men selv hvis Rio+10 bliver en fiasko, vil Den Globale Bevægelse formentlig uhindret tromle videre.

Som et pejlemærke for denne fremdrift, er planlægningen af det tredje og fjerde Verdens Sociale Forum allerede i gang. Porto Alegre er udpeget som vært igen i 2003. Det efterfølgende år flytter værtskabet dog til Indien, hvor der planlægges et omfattende VSF IV. Stadig vil arrangementet foregå de samme dage som Verdens Økonomiske Forum i New York.

VSFs Internationale Råd besluttede i Porto Alegre, at som noget nyt, skal der også afholdes regionale fora. Det første Europæiske Sociale Forum kommer til at foregå i Italien, derefter ét i Frankrig. Det er planen, at begge skal løbe af stablen i slutningen af 2002 inden VSF III, men det afgøres først endeligt, når VSFs Internationale Råd mødes igen den 28.-30. april.

Tema
Slut

EU ratificerer Kyoto - Danmark i uvant rolle

Det var en historisk dag, da EUs miljøministre den 4. marts vedtog at ratificere Kyoto-protokollen inden juni

Af Lars Georg Jensen

Ikke alene skal Kyoto-protokollen dæmme op for det 21. århundredes største miljøudfordring: menneskeskabte klimaforandringer. Kyoto-protokollen er også et flagskib i international miljøpolitik og kron eksempel på, at en miljøaftale kan indgås trods stærke økonomiske interesser i den modsatte retning. Med sine krav om reduktioner i CO₂-udledningerne og dermed i forbruget af kul, olie og gas, udfordrer protokollen både økonomiske giganter og griber ind i selve centralnervesystemet af hele det industrialiserede samfund: energiforbruget.

Den 4. marts var en festdag, fordi EUs ratifikation er central i forhold til at få Kyoto-protokollen i kraft. Skal aftalen i kraft kræves ratifikation af lande som repræsenterer 55% af de industrialiserede landes CO₂-udledninger i 1990. Og da den største CO₂-udleder, USA, ikke ønsker at deltage, skal der ikke megen vaklen til i resten af den industrialiserede verden, hvis Kyoto-protokollen skal blive international lov. Hvis regnestykket skal gå op, skal EU, Rusland og Japan ratificere. Nu er EU på vej, og også Japan har for nylig igangsat den hjemlige parlamentariske proces. Nu ventes der på Moskva, hvor sagen drøftes internt i regeringen i april.

Her i Danmark blev der ikke sparet på retorikken, da afgørelsen faldt i EU. Venstres formand for

Folketingets miljø- og planlægningsudvalg, Eyvind Vesselbo, skamroste i en pressemeddelelse sin partifælle, miljøminister Hans Chr. Schmidt for dennes indsats. Samtidig følte Vesselbo sig sært nok kaldet til at sætte noget nær ny dansk rekord i, hvor mange selvmodsigelser, svulstige udfald og regulært sludder, man kan samle på én A4-side. Udfaldene var rettet mod tidligere miljø- og energiminister Svend Auken, som Schmidt havde arvet sagen fra. Det forstyrrede ikke Vesselbo, at Schmidt og Auken faktisk ikke har været syn-derligt uenige om håndteringen af sagen - hverken før eller efter valget.

Schmidt havde inden mødet i EUs miljøministerråd truet med at blokere for vedtagelsen, hvis ikke Danmark fik lov til at korrigere sine CO₂-udledninger for import af elektricitet i basisåret 1990 - en manøvre der skulle afgøre om Danmark i 2008-2012 skal have bragt sine årlige drivhusgasudledninger ned på 59,5 eller 54,6 mio. tons CO₂-ekvivalenter. En bagatel på knap 5 millioner tons, vil nogen hævde, men "bagatellen" kan snildt løbe op i adskillige hundrede millioner kroner i årlige

udgifter i 2008-2012.

Da den politiske situation i EUs miljøministerråd spidsede til, valgte Hans Chr. Schmidt at betragte problemet med EU-fællesskabets øjne snarere end danske. Det danske problem var simpelt hen for lille til at risikere hele EUs ratifikation, og Schmidt opgav derfor det danske særkrav. Teoretisk set fik Danmark de andre ministres forsikring om, at man vil forsøge at tage hensyn til den danske situation, men det var blot i én af den slags politiske udtalelser, som findes i bilagene til mødet, og som de fleste hurtigt glemmer. Både de politiske konklusioner og den juridiske tekst var krystalklare: Danmark skal ratificere 21% i 2008-2012 set i forhold til de faktiske drivhusgasudledninger i 1990.

Dermed har regeringen fået et prekært problem på halsen: netop som den har nedprioriteret den vedvarende energi og energibesparelser i erhvervslivet, skal Danmark reducere mere CO₂ end tidligere antaget. Den udfordring svarer regeringen først på i slutningen af i år, når en ny klimastrategi ventes at se dagens lys.

Lars Georg Jensen er klimamedarbejder ved WWF Verdensnaturfonden.

Fra Venstres pressemeddelelse 4. marts 2002:

"Miljøminister Hans Chr. Schmidt og den danske regering har i dag vundet en sejr i EU.(...) Hvad SR-regeringen og daværende miljøminister Svend Auken ikke formåede i deres ni år lange regeringsperiode, er ud over al forventning lykkedes for Hans Chr. Schmidt på mindre end 100 dage i stolen.(...) Den tidligere miljøminister svigtede, og har haft mere travlt med at klandre andre EU-lande og USA for ikke at leve op til deres forpligtelser.(...) Svend Aukens svigt kan komme til at koste Danmark dyrt, og det kunne være undgået ved blot et minimum af rettidig omhu," siger Eyvind Vesselbo.

12 skarpe til miljøministeren

Global Økologi har grebet fat i miljøminister Hans Chr. Schmidt (V) for at høre hans svar på centrale miljøspørgsmål omkring gensplejsning, klima, kemikalier og natur. Læs her og bliv klogere...

Gensplejsning

1. Vil Danmark fastholde krav om, at alle gensplejsede varer - herunder animalske produkter fra dyr, der har fået gensplejset foder - skal mærkes?

Hans Chr. Schmidt: "Det er dansk holdning, at forbrugerne skal have det bedst mulige grundlag for at træffe deres forbrugsvalg. Det gælder også i spørgsmålet om fødevarer baseret på GMO. Det er regeringens vurdering, at forbrugerne ønsker fuld oplysning om produkternes oprindelse og produktionsmetode - især angående gensplejsede fødevarer, hvor der er tale om anvendelse af en ny teknologi.

I de kommende EU-forhandlinger om den fremtidige regulering af genetisk modificerede fødevarer og foder samt om sporbarhed og mærkning heraf, vil

regeringen arbejde for, at mærkningskravene udvides til også at omfatte produkter (kød, mælk og æg) fra dyr fodret med gensplejset foder. Samtidig bør dette dog ikke forsinke den endelige vedtagelse af forslaget, idet de foreslåede bestemmelser samlet set må betragtes som et betydeligt fremskridt, som Danmark hilser velkommen."

2. Vil Danmark fortsat bakke op om et gen-stop i EU indtil fælles regler om mærkning, sporbarhed og erstatningsansvar er vedtaget?

"Erklæringen om ikke at give nye tilladelser til dyrkning og markedsføring af GMO, som Danmark sammen med Grækenland, Frankrig, Italien, Østrig og Luxembourg tilsluttede sig i forbindelse med vedtagelsen af det nye udsætningsdirektiv i marts 2001, udsprang af ønsket om at få vedtaget et effektivt sporbarhedssystem, som kan sikre en pålidelig mærkning af GMO'er. Dette har der været bred opbakning til i Folketinget. Erklæringen følger op på en lignende erklæring fra juni 1999. Det er regeringens holdning, at mærknings- og sporingsreglerne skal vedtages, før Danmark vil stemme for nye tilladelser til dyrkning og markedsføring.

Kommissionen har fremlagt et forslag til et direktiv om ansvar for forebyggelse og genopretning af miljøskader den 23. jan. 2002. Danmark ser frem til de kommende drøftelser af dette forslag."

3. Hvilke typer gensplejsede fødevarer bør danske virksomheder og institutioner forske i?

"Regeringen mener, at danske virksomheder, indenfor de fastlagte rammer, selv bør tage stilling til, hvilke typer gensplejsede fødevarer de vil forske i. Regeringen kan derimod fastlægge en holdning til den forskning, der foregår på offentlige forskningsinstitutioner. Eksempelvis rådgives Fødevareministeriets Rådgivende Forskningsudvalg (FRF). FRF forventer i sin strategi for den fremtidige forskning, "Strategi 2001- 2006", at det internationale udbud af produkter fremstillet ved hjælp af genteknologi vil stige i de kommende år. Der anvendes på verdensplan endog meget store beløb til forskning, herunder udnyttelse af forskellige teknologiske muligheder. Det er derfor nødvendigt for myndighederne, at der foregår kvalificeret offentlig og uafhængig forskning på området, således at myndighederne vil kunne løfte den opgave, der ligger i at kunne vurdere de sundhedsmæssige og miljømæssige effekter af produkter fremstillet ved hjælp af genteknologi."

Klima

4. Vil Danmark leve op til Kyoto-protokollens krav og de forpligtelser, som Danmark har påtaget sig i forhold til EUs byrdefordeling?

"Danmark vil naturligvis overholde vores internationale miljøfor-

pligtelser. Dette gælder også vores forpligtelser på klimaområdet, herunder de forpligtelser vi har påtaget os i forhold til EU ifølge den såkaldte byrdefordeling."

5. Vil regeringen gennemføre tiltag for at sænke CO₂-belastningen fra trafikken?

"På transportområdet er Regeringen som udgangspunkt indstillet på, at den gældende sektormålsætning overholdes, dvs. at transportsektoren i de kommende år skal bidrage med en 7% reduktion i forhold til basisfremskrivningen for at nå sin del af målet i 2008-2012. Regeringen vil i den kommende tid nærmere vurdere, hvilke virkemidler, der kan

bringes i anvendelse, og om det på den baggrund skønnes muligt at nå den trods alt ganske ambitiøse målsætning om opbremsning i CO₂-udledningen i en transportsektor i vækst."

6. Hvordan sikres en stadig øget vækst af vindenergi og andre bæredygtige energiformer?

"Regeringen vedstår sig de internationale miljøforpligtelser. Regeringen lægger samtidig vægt på, at opfyldelsen af de internationale miljøforpligtelser sker på den økonomisk mest effektive måde.

Med hensyn til de nærmere tiltag, vil jeg tillade mig at henvise til økonomi- og erhvervsministeren."

Kemikalier

7. Vil Danmark kæmpe for et EU-forbud mod cadmium i batterier?

"Det er min vurdering, at der allerede er nok viden om cadmiums miljøbelastning. Det var bl.a. derfor, at Danmark allerede i 1983 forbød anvendelsen af stoffet. Det generelle forbud omfattede dog ikke batterier, da man i 1980'erne ikke havde udviklet alternativer til nikkel-cadmium-batterierne. De senere år har det imidlertid vist sig muligt at erstatte nikkel-cadmium-batterier med mere miljøvenlige alternativer indenfor en række anvendelsesområder.

Kommissionen har i et udkast til nyt batteridirektiv foreslået, at

VK-regeringens miljøbarometer

Positive tiltag

01

- Skærpet kontrol med eksport af plastaffald

Neutrale tiltag

02

- EU underskriver Kyotoaftalen
- Mærkning af gensplejsede fødevarer

Negative tiltag

11

- Anlæg af Nors omfartsvej
- Arbejdsmiljøinstituttet og Arbejdstilsynet skæres drastisk
- Opgradering af Herning-Vejle-motortrafikvejen
- Udlicitering af de midt- og vestjyske jernbaner til Arriva
- Oprettelse af Institut for Miljøvurdering
- Finansloven: 30 % mindre til miljø og økologi
- Finansloven: Mere til veje, mindre til tog
- Miljøministeriet skæres med en tredjedel
- Forbuddet mod engangs emballage ophæves
- Råd, nævn m.v. nedlægges (den såkaldte "dødsliste")
- Miljøvurdering af Finansloven skrottes

NOAH tager løbende pulsen på regeringens miljøprofil. Som det ses, ser det i følge NOAH ikke ud som om, at Hans Chr. Schmidt og Co. klarer sig særlig godt på miljøområdet. Uddybning af tiltagene kan læses på www.noah.dk. Barometeret som det så ud 6. april 2002.

der indføres et forbud mod anvendelsen af cadmium i batterier fra 2008 som Danmark har støttet. Forslaget mødte modstand fra produceren af nikkel-cadmium-batterier. Kommissionen forventes om få måneder at fremsætte et nyt forslag, det er dog endnu ikke afklaret om det generelle forbud fastholdes. Danmark vil fortsat støtte et forbud mod cadmium i batterier.

Udviklingen inden for batteriteknologien er de seneste år gået meget stærkt, og allerede i dag er der substitutionsmuligheder for 75% af nikkel-cadmium-batteriernes anvendelsesområder.

Såfremt det foreslåede forbud først træder i kraft om 8-10 år er det min vurdering, at der ikke vil være et naturligt marked for de resterende 25% af anvendelsesområderne. De nye batterisystemer, f.eks. lithium-ion-batterierne, vurderes også af branchen som fremtidens batteriteknologi, og langt bedre end nikkel-cadmium-batterierne til de fleste applikationer.

Såfremt der mod forventning ikke er alternativer til alle anvendelsesområder, når direktivet træder i kraft, vil en mulighed være, at give disse særlige områder en dispensation fra det generelle forbud."

8. Vil regeringen indføre en afgift på imprægneret træ?

"Umiddelbart mener jeg ikke, at en afgift på imprægneret træ er en god ide. Der er i 2001 foretaget en analyse af mulighederne for øget anvendelse af afgiftsregulering på kemikalieområdet, herunder på imprægneret træ. Det viser sig, at en miljømæssig effektiv afgift vil medføre meget store byrder for både virksomheder og myndigheder med kontrol og administration. Man kan lave en mere simpel afgift, men her vil den miljømæssige effekt være mindre.

Jeg vil gerne understrege, at Regeringen ikke er afvisende over

for miljøafgifter. Jeg forventer at miljøafgifter vil indgå i det arbejde om grøn markedsøkonomi, som er omtalt i regeringsgrundlaget, og hvor jeg regner med at regeringen vil have en rapport klar til november i år. Miljøafgifter kan i nogle situationer være et virkemiddel, og de kan fungere i samspil med markedet. Nye afgifter skal imidlertid ubeskåret anvendes til at sænke andre skatter eller afgifter. Men afgifter fører ofte til skævvridninger og grænsehandel, og Regeringen arbejder derfor for, at miljøafgifter aftales på internationalt plan."

9. Vil regeringen iværksætte initiativer for at give forbrugeren bedre mulighed for at fravælge produkter, der indeholder skadelig kemi?

"Jeg kan oplyse, at Miljøstyrelsen har igangsat en række projekter på baggrund af den styrkede indsats for systematisk kortlægning af kemiske stoffer i forbrugerprodukter. Projekterne offentliggøres på Miljøstyrelsens hjemmeside, og der gives "gode råd til forbrugeren" i det omfang det skønnes nødvendigt. Som eksempler på dette kan nævnes "Kortlægning af kemiske stoffer i fastelavns- og teatersminke" og "Undersøgelse af indholdet af chrom(III) og chrom(VI) i lædervarer på det danske marked". Desuden har Miljøstyrelsen lige revideret pjecen "Kemi i børns hverdag", der giver en række gode råd til forbrugerne."

Natur og landbrug

10. Hvilke tiltag vil regeringen gennemføre for at mindske landbrugets forurening af vandmiljø og særbare naturområder med næringsstoffer (kvælstof og fosfor)?

"Regeringen vil i løbet af foråret indkalde forligspartierne til indledende forhandlinger om en Vandmiljøplan III til afløsning af den eksisterende Vandmiljøplan II, som udløber i 2003. Et vigtigt element

heri vil være at få nedbragt landbrugets fosforoverskud. Det skal også undersøges, om det er muligt at lave et enklere og mindre komplekst system til regulering af landbruget - de grønne regnskaber kan være en mulighed.

Regeringen vil også i den nærmeste fremtid fjerne de lovmæssige barrierer, der kan medvirke til at bremse udviklingen af gylleseparationsanlæg. En større udbredelse af gylleseparationsanlæg kan forhåbentlig medvirke til, at koncentrerede fraktioner af gylle kan transporteres derhen, hvor der er brug for næringsstofferne, og dermed erstatte handelsgødning."

11. Vil regeringen tage initiativ til en ny pesticidhandlingsplan, som fører til reduktion af landbrugets anvendelse af pesticider?

"Pesticidhandlingsplan II udløber ved udgangen af 2002. Regeringen vil i 2003 gøre status og i lyset af Bichel-udvalgets konklusioner og anbefalinger vurdere behovet for nye initiativer med henblik på en minimering af pesticid anvendelsen."

12. Vil regeringen oprette naturparker i Danmark, som anbefalet af Wilhjelmudvalget?

"Regeringen har behov for nærmere at overveje resultaterne af Wilhjelmudvalgets arbejde, herunder nærmere at analysere forholdet til lovgivningen og mellem omkostninger og gevinster - et arbejde som udvalget jo ikke nåede at gøre. Dette gælder også forslaget om naturparker. Jeg gennemfører i øjeblikket samtaler med de lokale kommuneforeninger om natur-, plan- og miljøspørgsmål. En ledetråd for regeringen vil blandt andet være at få klarhed for, hvad der er lokal opbakning til."

Balladen om EUs kemipolitik

EUs mangelfulde kemilovgivning yder ikke tilstrækkelig beskyttelse af hverken forbrugere eller miljø. Kommissionen forbereder nye regler, der skal diskuteres under det danske formandskab til efteråret. I denne proces er Tyskland den afgørende faktor

Af Mette Boye

For nylig er det kommet frem, at den tyske regering har indgået en alliance med de tyske fagforeninger og den tyske kemi-industri og er kommet med forslag til ændringer af Kommissionens udspil, der grundlæggende vil underminere muligheden for bedre regler. Vi ser her nærmere på, hvordan det står til med kampen om en bedre europæisk kemipolitik.

EU har haft en kemikaliepolitik siden slutningen af 1960'erne, og det er i det seneste årti blevet tydeligt, at den er grotesk mangelfuld. Presset af en række medlemsstater og grønne organisationer i Europa gik EU-Kommissionen i slutningen af 1990'erne i gang med at revidere de eksisterende regler. I februar 2001 præsenterede Kommissionen det nye system for kemikalier - kaldet REACH-systemet. Og her i foråret 2002 er Kommissionen i gang med at udarbejde konkrete forslag til lovregler. Efter planen skal direktiverne præsenteres til sommer og diskuteres under det danske formandskab til efteråret.

På vej mod en ny kemipolitik

Der er overordnet set to afgørende mangler ved den eksisterende kemikaliepolitik.

For det første mangler der viden

om de kemikalier, der er i brug. Det skyldes først og fremmest, at testningen af kemikalier foregår ét kemikalie ad gangen ved hjælp af den såkaldte risikovurderingsprocedure. I dag er det et krav, at der foretages en risikovurdering, før EU kan tage skridt til eventuelle restriktioner eller forbud mod skadelige kemikalier. Risikovur-

deringsproceduren er meget langsom og kan slet ikke udfylde det gabende hul af basal viden om de mange kemikalier der er i omløb.

Siden 1993, hvor man igangsatte det ambitiøse risikovurderingsprogram, er der færdiggjort 14 vurderinger ud af en liste på 118 stoffer. Man regnede med, at kunne færdigvurdere 8 stoffer om året. Det faktiske tempo har været 1,5 vur-

Der findes mellem 20.000 og 50.000 kemiske stoffer på det danske marked. F.eks. anvendes mange forskellige stoffer i plastic-legetøj som dette græskar. Kun 15% af de kemikalier, der frit kan anvendes i Europa, er i dag helt eller delvist testede. Miljøstyrelsen skønner, at cirka halvdelen af de kemiske stoffer er miljø- og sundhedsfarlige. Men vi ved det ikke - for det er ikke undersøgt. (Foto: Bo Normander)

deringer om året. I det tempo vil det tage 78 år, før man er kommet igennem de 118 stoffer på EUs foreløbige liste over de stoffer, der bør vurderes. De resultater skal ses i forhold til, at halvdelen af de titusindevis af stoffer, der er i anvendelse, skønnes at være skadelige (iflg. Miljøstyrelsen).

For det andet mangler der regulering. Det vil sige, at der ikke findes mekanismer, der sikrer, at skadelige kemikalier forbydes til salg og til anvendelse i produkter mv. Det betyder, at mange skadelige kemikalier i dag er at finde i dagligdagsprodukter, i miljøet og i stigende grad i menneskers kroppe.

“EU gennemfører 1,5 vurderinger om året. I det tempo vil det tage 78 år, før man er kommet igennem de første 118 stoffer på EUs foreløbige liste”

Der er eksempler på skadelige kemikalier, der er forbudt til salg til forbrugere som rene stoffer - men ikke forbudt til salg til producenter, der tilsætter kemikalier i deres produkter. Eksempelvis har EU netop vedtaget et forbud mod phthalat-typen DEHP (en plastblødgører) til salg som rent stof til forbrugere. Det vil sige, at vi som almindelige forbrugere ikke kan gå ned i Matas og købe en dunk DEHP. Og hvem ville i øvrigt gøre det? Derimod har industrien frit lejde til at anvende kemikaliet i deres produkter på trods af, at DEHP er mistænkt for at være hormonforstyrrende. DEHP bruges til at blødgøre f.eks. PVC legetøj med. På nuværende tidspunkt er der ingen mekanismer i lovgivningen, der sikrer, at skadelige kemikalier automatisk forbydes i produkter.

Kommissionens bud på en ny politik

På baggrund af de langsommelige vurderinger og flere og flere eksempler på, at den eksisterende lovgivning er mangelfuld, gik Danmark, Sverige, Holland, Østrig og Storbritannien i 1999 sammen om at kræve ændringer af EUs kemikaliepolitik. Senere sluttede Tyskland sig til dette krav.

I februar 2001 udkom Kommissionens hvidbog med forslag til en ændret kemipolitik. Det nye system går under navnet REACH (se boks), og den overordnede ide er, at der skal sikres ens regler for *nye stoffer* (stoffer markedsført efter 1981) og *eksisterende stoffer* (stoffer markedsført før 1981). Der har hidtil været strengere regler for de ca. 2.500 *nye stoffer* - og stort set ingen regulering af de ca. 100.000 *eksisterende stoffer*.

En af de vigtigste dele af det nye system er, at særligt problematiske stoffer skal opnå myndighedernes godkendelse, før de kan markedsføres. Hidtil har det været op til producenten at undersøge, om kemikalier var uskadelige.

I det sidste års tid har det været diskuteret livligt blandt de forskellige EU-institutioner og blandt

medlemsstater, NGO'ere mv. hvad man forstår ved et *skadeligt kemikalie*. Kommissionen har lagt ud med, at skadelige kemikalier defineres meget snævert, så de kun vil omfatte POP-stofferne (Persistent Organic Pollutants, det drejer sig om 12 stoffer) og de såkaldte CMR-stoffer (stoffer som er kræftfremkaldende, mutagene eller reproduktionsskadende).

De europæiske miljøministre og Europa-Parlamentet ønsker at udvide gruppen til også at omfatte PBT-stoffer (persistente - det vil sige svært nedbrydelige, bioakkumulerbare - det vil sige ophober sig i menneskers og dyrs væv og toksiske stoffer). Derudover har Rådet fremsat ønske om, at endnu flere grupper af kemikalier skal omfattes af autorisationsproceduren - heriblandt de hormonforstyrrende og allergifremkaldende stoffer.

Ideen er, at hvis industrien ønsker at anvende et skadeligt kemikalie, så skal de kunne bevise, at der ikke findes nogle brugbare alternativer, at anvendelsen er sikker (f.eks. at den foregår i et lukket system), og at anvendelsen er vigtig for samfundet. Det er netop denne del af det nye system som Tysklands regering i ledtog

REACH - det nye system for kemiregulering i EU

R står for *Registration*. Producenten/importøren skal give visse grundlæggende oplysninger om alle stoffer, der produceres eller importeres i mængder over 1.000 tons pr. producent pr. år. Det forventes, at ca. 30.000 stoffer skal registreres.

E står for *Evaluation*. Myndighederne vurderer de indsendte oplysninger for stoffer, der produceres i over 100 tons årligt pr. producent/importør. Det anslås, at ca. 5.000 stoffer skal vurderes.

A står for *authorisation*. Det er uafklaret, hvilke stoffer, der skal omfattes af denne autorisationsdel af systemet. Kommissionen ønsker, at der skal være fokus på CMR-stoffer (cirka 1.350 stoffer) og POP-stoffer (12 stoffer). Rådet ønsker at omfatte en større gruppe - bl.a. PBT-stoffer og evt. allergifremkaldende og hormonforstyrrende stoffer.

CH står for *Chemicals*.

med den tyske kemi-industri og de tyske fagforeninger nu forsøger at underminere. Den tyske alliance har fremlagt et forslag til en ændret autorisationsprocedure, hvor det skal være op til myndighederne at bevise, at der er behov for autorisation. Det vil sige, at Tyskland går imod en af de centrale ideer i REACH - nemlig princippet om *omvendt bevisbyrde* - det vil sige, at industrien skal bevise, at kemikaliet er sikkert, og ikke som situationen er nu - at kemikalier er sikre, indtil det modsatte er bevist.

Det er helt centralt, at fastholde princippet om, at skadelige kemikalier som udgangspunkt er forbudte, medmindre industrien kan påvise, at brugen er sikker og nødvendig. Hvis dette princip falder, vil det nye system basere sig på det tidligere systems fejlslagne fundament. Da Tyskland er hjemland for en stor del af den europæiske kemikalieindustri er landet toneangivende i EU på kemipolitikken. Effekten af Tysklands negative signaler forværres ved, at Storbritannien uofficielt har meldt ud, at de følger Tysklands linie. Hvis både Tyskland og Storbritannien modsætter sig det nye system, ser fremtidsudsigterne for en forbedret politik dystre ud.

Risikovurdering

Risikovurderinger har været en af de mest udskældte dele af det eksisterende system. I det nye REACH-system fastholdes ideen om, at risikovurderinger skal være fundamentet for regulering af kemikalier, men det nye er, at industrien skal stå for risikovurderingerne - hvor det hidtil har været myndighedernes opgave.

Kemi-industrien, repræsenteret ved deres fælleseuropæiske sammenslutning CEFIC, holder fast i, at risikovurderinger også skal ligge til grund for autorisationer af skadelige kemikalier, hvorimod

de grønne organisationer og de fleste medlemsstater kæmper for, at autorisationer baserer sig på en såkaldt farevurdering - det vil sige en mindre omfattende vurdering af et kemikalie (med fokus på kemikaliets iboende egenskaber). Det er endnu uafklaret, hvilken rolle risikovurderinger kommer til at spille i Kommissionens endelige udspil.

Hullerne

Set fra de grønne organisationer er der tre afgørende mangler ved det nye REACH-system. For det første er det særdeles problematisk, hvis gruppen af skadelige kemikalier defineres for snævert. Det bør sikres, at gruppen udvides til at omfatte alle de foreslåede grupper - herunder også de allergifremkaldende og hormonforstyrrende stoffer.

“Miljøminister Hans Christian Schmidt (V) har meldt ud, at han ønsker en høj profil på kemiområdet. Vi må håbe, at den danske regering er i stand til at føre de fine og rigtige hensigtserklæringer ud i livet til efteråret”

For det andet er det langt fra tilfredsstillende, at kemikalier, der er en del af et produkt, ikke er omfattet af den nye strategi. Det giver dårlig mening at forbyde stoffer som rene stoffer, når det ikke samtidig sikres, at de skadelige kemikalier også fjernes fra almindelige forbrugerprodukter, der udgør en stor forureningskilde for mennesker gennem brug af produktet og

gennem affaldsproblemer.

For det tredje mangler der en klar stillingtagen til risikovurderingers rolle i systemet. Det er stadig uklart, om det bliver muligt at forbyde eller indføre restriktioner mod et kemikalie på baggrund af en delvis risikovurdering.

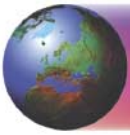
Politisk vilje

Skæbnen for EUs kemikaliepolitik afhænger i sidste ende af politisk vilje til at gøre op med fodslæbende medlemsstater og industri. Der er stærke pengeinteresser forbundet med at fastholde EUs hidtidige lave ambitionsniveau på dette område, og det kræver fælles progressiv front for at ændre den praksis.

Danmark har formandskabet til efteråret, hvor det nye system skal diskuteres. Meget vil afhænge af Danmarks evne til at argumentere for nødvendige stramninger og holde lande som Tyskland og Storbritannien fast på en progressiv linie. Miljøminister Hans Christian Schmidt (V) har meldt ud, at kemikalieområdet har hans bevågenhed, og at han ønsker en høj profil på dette område. Vi må håbe, at den danske regering er i stand til at føre de fine og rigtige hensigtserklæringer ud i livet til efteråret.

Mette Boye er fagmedarbejder på kemikalieområdet hos Det Økologiske Råd.

Læs også om miljø- og forbrugerorganisationers fælles kampagne for en bedre europæisk kemipolitik på hjemmesiden www.chemical-awareness.com

Pesticidernes kronologi

Vi giver her et overblik over anvendelsen og reguleringen af pesticider i Danmark - fra historisk tid og op til i dag. Og hvad byder fremtiden?

Af *Therese Holter og Hans Nielsen*

Det er ca. 100 år siden, at man i dansk landbrug begyndte at bruge pesticider. Men det var først efter Anden Verdenskrig, at pesticiderne fik en større udbredelse i takt med, at landbruget blev rationaliseret og mekaniseret. Før Anden Verdenskrig blev der bl.a. anvendt blyarsenat og nikotin udvundet af tobak til at bekæmpe insekter, mod svampe blev der anvendt ferrosulfat og kviksølvchlorid, og mod ukrudt anvendtes bl.a. svovlsyre og natriumclorat. Ukrudtet var dengang som i dag den største trussel mod afgrøderne, og det blev hovedsagligt bekæmpet ved at have et alsidigt sædskifte og ved ukrudtsharvning, pløjning, lugning og braklægning.

Den Grønne Revolution

Efter Anden Verdenskrig blev en række nye pesticider taget i anvendelse,

som fik stor udbredelse i jordbruget. Af ukrudtsmidler var det bl.a. hormonmidlerne MCPA og 2,4-D samt svidningsmidlet DNOC, og af insektmidler var det bl.a. DDT, lindan og parathion (bladan).

Allerede i 1950 - efter kun fem års anvendelse af de nye højt virksomme insektmidler spurgte plantepatolog Anna Weber i tidsskriftet *Horticultura*: "Hvorfor er der så mange flere skadedyr nu end i gamle dage?". Hun svarede selv, at årsagen var monokulturer, forstyrrelser i den biologiske ligevægt fordi rovinsekter dræbes af insektmidlerne, samt at insekterne udvikler resistens mod pesticiderne. Pesticiderne blev imidlertid opfattet som en del af en både positiv og uafvendelig udvikling, og der var derfor ikke mange, der interesserede sig for konsekvenserne for miljøet og sundheden.

I midten af 1980'erne kom en række nye pesticider - såkaldte minimidler - der er effektive i meget mindre mængder end tidligere.

Samtidig fik man midler mod svampe og insekter, der var mindre farlige overfor mennesker end dem man hidtil havde brugt. Det førte til en voldsom vækst i forbruget af pesticider.

Pesticidhandlingsplan I og II

I 1986 opfordrede Folketinget regeringen til at fremsætte den såkaldte Pesticidhandlingsplan. Det skete på baggrund af en kraftig tilbagegang for det vilde plante- og dyreliv i agerlandet, som bl.a. skyldtes det stigende brug af pesticider. Målet var at reducere forbruget af bekæmpelsesmidler med 25% inden 1990 og med 50% inden 1997, bl.a. målt på behandlingshyppigheden. Behandlingshyppigheden er det antal gange man i gennemsnit kan sprøjte markerne pr. år med de solgte pesticider, hvis de anvendes i den anbefalede dosering. Nedsættes behandlingshyppigheden, så nedsættes også belastningen med giftstoffer.

Desværre faldt behandlingshyppigheden kun med 8%, så den i 1997 lå på 2,45 og dermed langt fra målet på 1,34. Så i 1997 nedsatte daværende miljø- og energiminister Svend Auken (S) det såkaldte Bichel-udvalg, der skulle undersøge konsekvenserne af at reducere forbruget af pesticider. Et af udvalgets resultater var, at man kan nedsætte behandlingshyppigheden fra 2,5 til 1,4 over 5 - 10 år uden, at det har økonomiske konsekvenser for landbruget og samfundet. Hvis

anvendelsen af pesticider yderligere reduceres, således at pesticider kun anvendes, hvor det er nødvendigt for at undgå betydelige tab i udbytte, kan behandlingshyppigheden nedsættes med 80% til 0,5. Tabet for landmændene blev her beregnet til ca. 1,3 mia. kr. pr. år, hvilket svarer til ca. 10% af EUs støtte til dansk landbrug. Samfundsøkonomisk ville det betyde et fald i privatforbruget på 600 kr. om året pr. indbygger.

Bl.a. på baggrund af Bicheludvalgets resultater vedtog Folkeetinget i 2000 Pesticidhandlingsplan II, hvor målet var en reduktion af behandlingshyppigheden fra de ca. 2,5 til 2,0. Målet viste sig at blive nået allerede samme år, og handlingsplanen indebar, at der først i 2003 skal fastsættes mål for en yderligere nedsættelse af behandlingshyppigheden.

Pesticider i dag

Mængden af pesticider, der i dag hældes ud på landbrugsjorden, er enorm. I 2000 blev der brugt 2.889 tons aktivstof pesticid i den danske planteavl, og dertil kom ca. 10.000 tons kemiske hjælpepestoffer. Samlet blev der altså spredt ca. 13.000 tons kemikalier ud over de danske marker.

Pesticider skal godkendes af Miljøstyrelsen, som vurderer, om midlet er forsvarligt i forhold til miljø og mennesker. I dag indgår det ikke i godkendelsen, om det er nødvendigt at anvende midlet for at undgå væsentlige

udbyttetab. Det indgår heller ikke om samfundets udgifter til at overvåge grundvand, drikkevand og vandløb for rester af sprøjtemidlet står mål med de samfundsmæssige fordele, som anvendelse af sprøjtemidlet giver. Miljøstyrelsen kan ifølge loven godkende midler der til en vis grad er farlige for sundheden og miljøet, blot de ikke er særligt farlige eller særligt skadelige.

I følge Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser (2000) er der fundet pesticider og nedbrydningsprodukter i 1.396 vandværksboringer svarende til 24% af samtlige undersøgte boringer. I de fleste tilfælde forekommer pesticiderne i koncentrationer, der ligger under den tilladte grænseværdi på 0,1 mikrogram pr. liter. Men i 509 boringer, svarende til 9%, er grænseværdien overskredet. Der blev i perioden 1993-98 lukket ca. 250 vandværksboringer pga. forurening med pesticider.

Der er fundet 50 forskellige pesticider i grundvandet i Dan-

mark. De fleste af disse pesticider er i dag forbudt eller reguleret med begrænsninger på hvor og hvordan de må anvendes. Men det gælder desværre ikke alle, og der anvendes fortsat pesticider, som forurenar grundvandet f.eks. glyphosat.

Befolkningens største indtag af pesticider sker gennem fødevarer, hvor frugt og grøntsager er dominerende. I Danmark blev der i 1999 fundet rester af pesticider i 33% af dansk frugt og i 62% af den importerede frugt, mens der blev fundet rester af pesticider i 6% af de danske grøntager og 22% af de importerede. I fødevarer accepteres det, at der er pesticidrester, og så vurderer man fra stof til stof, hvor meget der kan tillades ud fra stofets farlighed. Ofte ligger grænseværdier i fødevarer flere hundrede eller tusinde gange over, hvad man accepterer i drikkevand. Ser man på et menneskes samlede indtag af pesticidrester, kommer gennemsnitligt 99% fra fødevarer og 1% fra drikkevand.

Mindre sprøjtning - større udbytte

Der fremføres ofte økonomiske argumenter for at fastholde et stort forbrug af pesticider. I forbindelse med vedtagelsen af Pesticidhandlingsplan II fremførte landbruget f.eks. en voldsom kritik af den danske miljøregulering af vinterhvede. Landbruget hævdede, at mulighederne for at anvende flere pesticider og mere kunstgødning i vore nabolande medførte konkurrenceforvridning. I 2000 blev der derfor lavet dyrkningsforsøg for at belyse konsekvenserne af at dyrke vinterhvede i Danmark på de betingelser som landmændene har i henholdsvis Skåne, Slesvig-Holsten og England. Resultatet blev, at nettoudbyttet efter dyrkning på danske betingelser var større end nettoudbyttet efter engelske og tyske principper. Kun de skånske betingelser skabte et marginalt bedre nettoudbytte. Forsøget viste dermed, at de skrappe danske miljøregler medvirker til at forhindre et unødvendigt forbrug af såvel pesticider som kvælstof samtidig med at et højt høstudbytte opnås.

Dyrkningspraksis	Pesticider (kr. pr. ha)	Kvælstof (kg pr. ha)	Udbytte (hkg pr. ha)	Nettoudbytte (kr. pr. ha)
Danmark	296	180	84,1	5.500
Slesvig-Holsten	1.834	225	88,2	3.918
Skåne	564	190	88,6	5.558
England	957	250	90,7	4.809

(kilde: Oversigt over Landsforsøgene 2000. Landbrugets Rådgivningscenter)

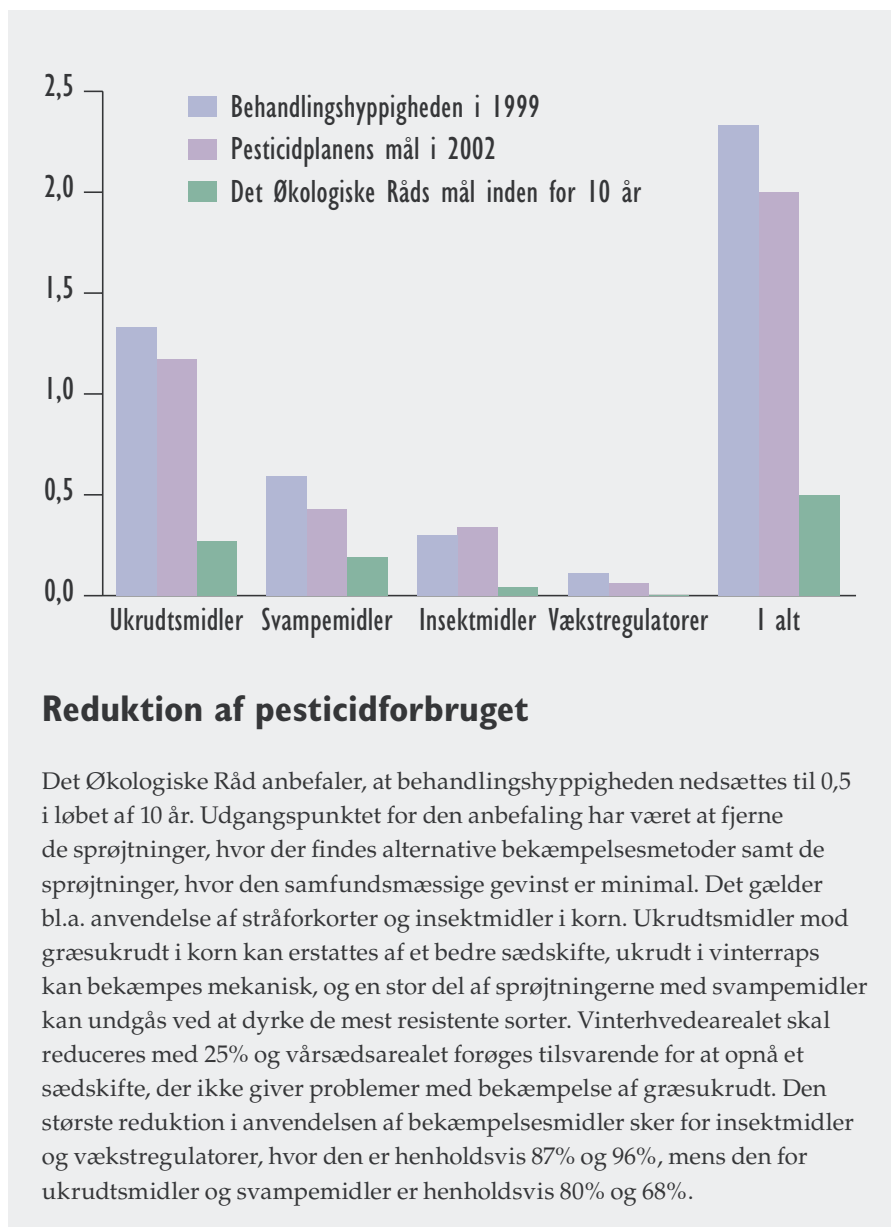
Fremtiden

På verdensplan er økologiske og andre helhedsorienterede dyrkningssystemer under navne som alternativt, bæredygtigt, lavinput og integreret landbrug i stærk udvikling. Fælles for dem er, at de fokuserer på ikke-kemiske metoder, forebyggelse, lave omkostninger og minimering af de negative effekter på naturen og miljøet.

Om få år er lugerobotten udviklet - et computerstyret hakkejern, der kan skelne ukrudtet fra afgrøden. Lugerobotten vil kunne programmeres til at skelne de forskellige ukrudtsarter fra hinanden. Dermed kan man efterlade moderate mængder af de planter, der formindsker skadedyrsangreb på afgrøden, og som giver levesteder for nyttedyrene og mad til agerlandets fugle. Ved at bruge den type computerstyret teknologi vil man således i landbruget kunne fastholde ukrudtets positive effekter for både afgrøden og naturindholdet i agerlandet og samtidig undgå væsentlige udbyttetab og pesticidernes negative effekter.

Et andet eksempel på et alternativt bekæmpelsessystem er dansk og udviklet af firmaet ECO-Dan. Her overvåger en computer positionen for eksempelvis en radrenser, så radrenseren mekanisk og med stor præcision kan fjerne ukrudtet mellem rækkerne. Andre alternativer til sprøjtning er et godt sædskifte, og at undgå at gøde ukrudtet ved at placere gødningen nede i jorden ved afgrødens rødder i stedet for at sprede den jævnt ud over marken.

Der er således mange muligheder, og også flere end de her nævnte, for at drive landbrug uden det massive brug af sprøjtemidler, man ser i dag. Problemet er, at der ikke er penge i at udvikle og anvende de alternative metoder. Pesticider er billige at bruge, og det kan ikke betale sig at investere i

alternativerne, når det ikke koster noget at forurene miljøet. Samtidig er pesticider effektive og lette at anvende, mens de alternative metoder kræver større viden om forekomsten af skadedyr og deres økologi.

I de senere år har pesticidforbruget været faldende i de fleste OECD-lande, mens nogle få lande har øget deres forbrug. Faldet kan forklares ved ændrede afgrødepriser, en mere effektiv anvendelse af pesticiderne samt nogle få regeringers politikker for nedsættelse af pesticidanvendelsen.

Det er positivt, at pesticidforbruget ikke længere er stigende, og som beskrevet er der tekniske muligheder for at reducere forbruget væsentligt. Men der er langt igen, før forbruget har et omfang, hvor vi undgår skadevirkninger på natur, drikkevand og fødevarer.

Læs mere i hæftet "Fokus på Pesticider" af Hans Nielsen, Det Økologiske Råd, oktober 2001. Billedet på side 22 er fra hæftet.

Tanker fra en trætop

Siden februar har medlemmer af Jyder Mod Overflødige Motorveje blokeret for anlæggelsen af Århus-Herning-motorvejen ved at bosætte sig i træerne ved Lyngbygård Ådal

Af Henning Bek, Jyder Mod Overflødige Motorveje

Vægstkifte. Foto: Tom V. Paamand

Fra en platform 15 meter over jorden protesterer vi mod den danske trafikpolitik, der "kører den gale vej." Århus-Herning-motorvejen er et godt eksempel på en overflødig motorvej. Selvom der i myldretiden ikke kører mere end 1.400 biler i timen på strækningen, bygger man nu en motorvej til 8.000 biler i timen. Det er det rene vanvid. Man skulle udbygge togdriften i stedet. Så kunne trafikbehovet være blevet løst på en langt bedre måde for naturen og CO₂-udslippet.

Fra trætoppen kan man kigge hen på nabogrunden, hvor motorvejen er ved at blive anlagt. En lige linie af sand og beton peger direkte over mod træerne, der snart skal vige for asfalten. Men man har også et fint overblik over Ådalens naturrigdom, der hører til blandt isfug-

lens få rugesteder.

Set oppe fra trætoppen er konflikten mellem natur og asfalt klar: motorveje medfører øget trafik og øget CO₂-udslip, derfor er det hyklerisk, når politikerne med den ene hånd skriver under på at ville begrænse CO₂-udslippet, og med den anden planlægger nye overflødige motorveje. Vi har siddet i træerne på trods af sne, slud, regn og storm, og vil fortsætte uanfægtet. Men det bliver svært at undgå, at Århus-Herning-motorvejen bliver anlagt, men det gør ikke aktionen mindre vigtig. Det er vigtigt at skabe debat om trafikpolitikken, specielt med VK-regeringens planer om en Herning-Vejle-motorvej og en Femernbro.

20/2 11:00 Stormen rev overteltet i stykker på platformen i træet. Vi har derfor midlertidigt rykket blokaden ned på jorden i tipien
23/2 18:00 En stille dag, hvor vi koncentrerede os om at få forbedret platformen i træerne
25/2 19:00 Politiet kom forbi i dag. De venlige unge mennesker i civilt tøj ville lige tjekke situationen i lejren, som de forlod igen uden at bede os kravle ned fra træerne
26/2 2:03 Det blæser! Teltet er vådt og jeg fryser :*(
5/3 14:59 Nede i å-dalen fylder de nu beton på. De store bropillere er ved at blive støbt
11/3 15:35 TV-2 render rundt og filmer og laver interviews
28/3 11:04 De store gravemaskiner har ædt sig voldsomt ind mod vores lille lejr. Med halm-bogstaver har vi nu skrevet STOP på resterne af bakken
4/4 11:04 Af indlysende årsager bliver man ret følsom over for lyden af en kædesav heroppe - men det er atter blot arbejderne nede på byggepladsen
6/4 8:28 Vidunderligt vejr her til morgen! Blå himmel og vindstille - så er det fedt at være aktivist :-)

Fra Jydernes dagbog på www.fred.dk/jyder

Ofte bliver miljøbevægelserne beskyldt for at ville bombe Danmark tilbage til stenalderen, men vi mener tværtimod, at det er ideen om motorveje, der hører fortiden til. Man fører trafikpolitik som om intet havde ændret sig de sidste 50 år. Vi ønsker nytænkning og en mere visionær trafikpolitik. Når man står på platformen i trætoppen og ser det hele lidt fra oven, er det svært at være overbevist om, at den eneste vej frem er en motorvej.

Global Økologi søger aktive

Vi har på bladets redaktion sat os nye ideer i hovedet. Derfor er vi på jagt efter nye kræfter, der har lyst til at give en hånd med.

Måske har DU lyst til at bruge noget energi på at gøre Global Økologi endnu bedre. Nedenfor har vi beskrevet nogle jobfunktioner, og hvad vi ønsker at styrke.

Du kan få god gavn og usædvanlige erfaringer - både fagligt og praktisk - af at være en del af netværket bag Global Økologi. Som frivillig på Global Økologi modtager du også gratis abonnement.

I løbet af et år har bladet fået godt 100 nye abonnenter. Den udvikling vil vi gerne fortsætte - med din hjælp!

Redaktionen

Redaktionen består pt. af syv medlemmer (se kolofon side 3). Vi ønsker at udvide redaktionen med to medlemmer, der ikke nødvendigvis har tilknytning til Det Økologiske Råd. Hvis du har erfaring med redaktionelt arbejde og har gode ideer til stof til Global Økologi, så send et par ord om dig selv (se adressen nedenfor). Vi mødes fem gange om året. Påregn at bruge 2-5 timer pr. måned.

Hjemmeside

På Global Økologis hjemmeside, www.globaløkologi.nu, kan man læse et udvalg af de nyeste artikler, samt tidligere numre af Global Økologi. Vi kunne godt tænke os at gøre hjemmesiden flottere og med flere finesser. Vi søger derfor en web-designer, der har kreative ideer. Udover tid til at lave et nyt design af hjemmesiden må påregnes 2-3 timer pr. måned til vedligeholdelse.

Fotografer

Vi er ved at opbygge vores eget billedarkiv. Måske har du billeder liggende eller tager billeder, du mener kan bruges til artikler i Global Økologi.

Oversættere (engelsk m.v. => dansk)

Global Økologi bringer ofte udenlandske artikler især fra det engelske tidsskrift *The Ecologist*. Men vi ville også gerne kunne bringe artikler fra f.eks. franske eller spanske tidsskrifter. Har du mod på at oversætte en udenlandsk artikel et par gange om året, så kontakt os. Skønnet tidsforbrug er 20-40 timer om året.

Oversættere (dansk => engelsk)

Vi vil gerne oversætte nogle af de bedste danske artikler fra Global Økologi til engelsk. Formålet er at få dem bragt i andre tidsskrifter og få dem lagt på hjemmesiden under en international sektion. Udenlandske tidsskrifter m.fl. har vist stor interesse for dette. Tidsforbruget er 30-40 timer om året.

Alle henvendelser til:
Bo Normander
Det Økologiske Råd
Postboks 9065
1022 København K
Tlf. 3315 0977
bo@ecocouncil.dk

Dansk Industri - en forening af bagstræbere

Af Helga Moos (V, MF)

Dansk Industri mener, at den nye lov om genteknologi, der blev førstebehandlet i Folketinget 11. marts og skal erstatte en gammel lov fra 1991, er uden betydning, fordi den ikke ændrer på tænkepausen - det stop for nye tilladelser til udsætning og markedsføring af GMO, som seks EU-lande, her i blandt Danmark, har fastholdt. DI beskriver EUs tænkepause som et bremsende element for udviklingen og forskningen i genteknologi. Jeg kan kun sige, at jeg undrer mig over DIs udmelding.

Vores holdning er, at tænkepausen først skal afblæses, når også reglerne for sporbarhed og mærkning er på plads. Først når hele regelsættet for håndtering af GMO er gennemtænkt, kan vi forvente at få befolkningens accept af den nye teknologi.

“Jeg synes, at EU har brugt tænkepausen for GMO til at tænke sig om, mens Dansk Industris udmelding forekommer mindre gennemtænkt”

Den nye lov lægger rammerne for tilladelse til forsøgsudsætning af GMO i miljøet og rammerne for markedsføringstilladelser. Desuden indeholder loven nye krav til åbenhed, inddragelse af borgerne gennem høringer, ligesom det etiske aspekt kan drages ind i beslutningsprocessen.

Jeg synes, at EU har brugt tænkepausen til at tænke sig om,

mens DIs udmelding forekommer mindre gennemtænkt. Havde DI forestillet sig, at vi skulle ophæve tænkepausen, før de øvrige regler for mærkning og sporing af GMO er på plads? Eller skulle vi udskyde indfasningen af forsøgsudsætnings- og markedsføringsdirektivet til de andre direktiver var klar og dermed miste muligheden for den nuværende trinvis indfasning, hvor vi ikke er under tidspress? Begge dele ville være lige tåbelige.

Den tid er forbi, hvor man bare kan gennemtrumfe ny teknologi hen over hovedet på folk. Derfor glæder det mig meget, at virksomheden Novo har en positiv indstilling til det forløb, vi i Folketinget har valgt at følge.

Den borgerhøring, der med den nye lovgivning bliver obligatorisk både ved forsøgsudsætning og markedsføringstilladelser, vil uden tvivl blive en gavnlig proces for befolkningen. Når kritikken lægges i rammer - som en borgerhøring - vil det være slut både med den unuancerede jubelbegejstring over GMO og den lige så ødelæggende dommedagsindstilling til GMO.

Fordi EU er kommet skævt i gang på GMO-området, bliver vi nødt til at stoppe op og få befolkningen med. Til gengæld skal befolkningen med, hvis ikke EU skal ende som et andet Albanien sat uden for al udvikling og samhandel.

Så meget mere er det træls, at DI ikke har fattet, hvordan man åbner for fornyelse i stedet for at skabe modstand mod fornyelse. Den eneste forklaring, jeg kan finde, er, at “Dansk Industri” på trods af navnet i virkeligheden

ikke repræsenterer den danske industri. Solopgangsindustriene - de industrier, der for alvor tegner morgendagens industrieventyr - som Novo eller vindmølleindustrien - er slet ikke medlemmer af DI.

Det virker som om, at alle bagstræberne er blevet hængende i den forening - med krav om billig kul-el og usikker håndtering af GMO. Kun undrer det mig, at der ikke er flere af DIs medlemsvirksomheder, der siger fra over for DIs reaktionære politik.

Debatindlæg til næste nummer skal være redaktionen i hænde senest 16. maj 2002. Indlæg bør ikke overstige 400 ord og modtages helst på diskette eller e-mail, bo@ecocouncil.dk

Kalender

GMO-seminar

19. april, kl. 13-17. Landbohøjskolen, auditorium 3-14, Frederiksberg. Arr.: NOAH. Seminar om gensplejsning og globalisering med gæstetalere fra Canada, Brasilien, Bolivia og Kenya. Kan GMO'er brødføde de sultne i den Tredje Verden?

Københavns Miljøfestival 2002

30. maj - 2. juni. Byen, der har udråbt sig selv til Europas Miljøhovedstad holder i disse dage en festival for miljøet med udstillinger, miljøfilm, økologiske cafeer osv. Se www.miljoefestival.dk

Det Grønne Skue

6.-9. juni. Det Grønne Skue optræder for femte år i træk på Roskilde Dyrskue, og her præsenteres de nyeste produkter og den nyeste viden og information om miljø, økologi og grøn levevis.

En solar verdensøkonomi

Anmeldt af Uffe Geertsen

På dansk er netop udkommet den tyske driftsøkonom og samfundsforsker Hermann Sheers bog om de globale energikilders store betydning for økologi, økonomi og politik. Bogen "En solar verdensøkonomi" fortæller om kul-, olie- og a-kraftindustriens hårdhændede kamp for både at øge forbruget af disse miljøskadelige ressourcer og for at bekæmpe indførelsen af sol-, vind- og biomasseenergiene. Hvor olie- og naturgasselskaberne hidtil har været de helt dominerende energiselskaber, så optræder nu også de stadig voksende transnationale el-selskaber, hvis ledningsnet også kan anvendes til telekommunikation. Hermed er en ny tids forsynings- og medieimperier på vej.

De moderne samfund er bygget på tilstedeværelsen af billig energi i overvældende mængder. Det ses i alle højindustrialiserede samfund og allerstærkest i USA, hvor levevis, transport og forbrug ikke kan fungere uden drivkraften fra disse gigantiske energimængder.

Hermann Sheers bog er et stort stilet forsøg på en dybdegående beskrivelse af samfundets afhængighed af energi. For Sheer er beherskelsen af energiressourcerne frem gennem industrialismens og de globale interessekamps historie omdrejningspunktet i en forståelse af, hvad der er sket, og hvad der sker politisk og økonomisk. Dette i stigende grad også fordi olie og naturgas er basis ikke blot for bil- og flyindustrierne men også for de kemiske og medicinske industrier.

En væsentlig del af Sheers bog handler om modsætningen mellem det, vi kalder globalisering - ny-liberalismens økologisk og socialt

skånselsløse fremfærd ud over kloden - og på den anden side nødvendigheden af at genskabe kortere veje mellem produktion og forbrug, dvs. en *regionalisering* af økonomien. I dag er fly- og skibstransport internationalt fritaget for brændstoftskatter (CO₂-afgifter) samt tilskudsbeholdningen også på anden vis. Ligeledes er vejtransporten omfattet af store lettelser i forhold til jernbanetransporten. Hurtig og billig transport af alle mulige varettyper kloden rundt begunstiger centraliseringen af økonomisk

magt. Samlet udgør skattefritagelser og tilskud en enorm støtte til verdenshandelen på bekostning af regionshandelen. "Denne skattefritagelse er ikke bare den største økonomiske begunstiggelse i den økonomiske historie, der ved siden af skibsfarts- og luftfartsselskaberne frem for alt kommer energiselskaberne og eksportøkonomien til gode. Den er også det største enkeltskridt i retning af en forceret miljødelæggelse: Ca. 15% af det samlede olieforbrug går til skibs- og luftfart, og tallet er stigende. Da luftrafikens udledninger i atmosfæren har mindst tredobbelt skadevirkning, betyder det en skattefri skadekilde, der er ansvarlig for

ca. 30% af skaderne på atmosfæren" (s. 288).

Som beskrevet i bogen "Globale Udfordringer" - anmeldt i sidste nr. af Global Økologi - så er lokal fødevarereproduktion af afgørende betydning for alle typer samfund. De omtalte gigantiske transporttilskud er frem for noget baggrunden for, at internationale fødevarerkoncerner nu nedbryder landbrugsstrukturerne over alt på kloden. Det betyder slumbyernes vækst, indførelse af naturskadelige dyrkningsmetoder, forringelse af fødevarer kvaliteten, omfordeling af næringsstofferne med skadelig indflydelse på jordkvaliteten, en verdensomspændende afhængighed af leverandører af genetiske frøsorter, hvilket ud over den økonomiske afhængighed indebærer risici for sultkatastrofer i tilfælde af tørke eller oversvømmelse eller andre ændringer af dyrkningsforholdene. Alt i alt "en global ensretning af fødevarereproduktionen og landbrugets prisgivning som det mest oprindelige og uundværlige livsgrundlag for ethvert samfund" (s. 289).

Hermann Sheers bog er anbefalelsesværdig for sin analyse og dokumentation af en nødvendig omstilling fra ny-liberalistisk globalisering til regionalt baserede, bæredygtige produktions- og forbrugsformer.

Hermann Sheer er medlem af den tyske forbundsdag og endvidere præsident for den europæiske sammenslutning for fornybare energikilder, Eurosolar. Hans tidligere bog "Solstrategi - Politik uden alternativer" er lidt af en klassiker, oversat til mange sprog. For denne bog og hans omfattende miljøpolitiske indsats modtog han i 1998 Verdenssolenergi prisen og i 1999 den alternative nobelpris.

Udgivet af Hovedland, 2002. 325 sider. 288 kr.

Sydøstasiens koralrev truet

14/2/02 Næsten 90% af Sydøstasiens koralrev er i følge en rapport fra World Resources Institute alvorligt truet som følge af menneskelige aktiviteter. Ud for Malaysia har flere rev mistet 85% af deres koraller over de sidste 50 år, og halvdelen af alle indonesiske koralrev er ødelagte. Ødelæggelsen skyldes overfiskeri og forurening. Fiskemuligheder er gået tabt og har ødelagt økonomien for mange fiskersamfund. (www.wri.org)

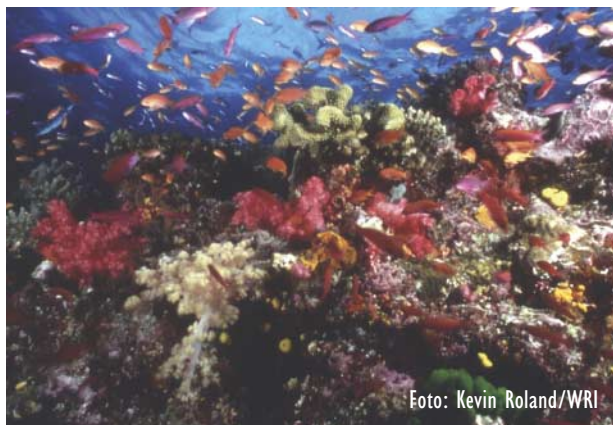

Foto: Kevin Roland/WRI

Rekordår for europæisk vindenergi

20/2/02 Vindenergien i Europa blev udbygget med 4.500 MW i 2001 svarende til en forøgelse på 35%. Vindmøller dækker nu energiforbruget for 10 mio. europæiske familier. Tyskland topper med 50% af den totale installerede kapacitet. Spanien skubbede Danmark ned fra en anden- til en tredjeplads, idet Spanien nu har en kapacitet på 3.300 MW mod Danmarks 2.400 MW. (www.ewea.org)

Holland forbyder bromeret flammehæmmer

8/3/02 Holland går imod de store EU-lande og industrien ved at forbyde den bromerede flammehæmmer TBBPA,bis. Stoffet bruges som flammehæmmer i forskellige plasttyper. Bromerede flammehæmmere er mistænkte for at være hormonforstyrrende (se sidste nr. af Global Økologi). Holland forbyder den bromerede flammehæmmer ud fra "forsigtighedsprincippet", idet industrien ikke kan vise, at flammehæmmeren er tilstrækkelig sikker. (www.ecocouncil.dk)

Barcelona-topmøde fiasko for bæredygtig udvikling

16/3/02 Friends of the Earth Europe og European Environmental Bureau (EEB) udtaler samstemmigt, at EUs topmøde i Barcelona blev en total fiasko i forhold til miljø og bæredygtig udvikling. Ikke et eneste initiativ blev taget for at fremme en bæredygtig udvikling i EU, på trods af at man i Gøteborg sidste år kom frem til, at nye beslutninger skulle tages ud fra en miljødimension. Oveni blev en beslutning om indførelse af grønne afgifter udskudt til 2004. (www.foei.org)

Protest mod olie-rørledning i Ecuador stoppet af militæret

27/3/02 Ecuadors militærpoliti har med magt fjernet miljøaktivister, der siden den 2. januar havde bosat sig i trætoppe i Mindo-regnskoven for at blokere udbygningen af den forhadte OCP-olierørledning. 17 aktivister holdes stadig anholdt. Udbygningen af rørledningen fortsætter

med uhindret hastighed på trods af utallige protester fra lokalbefolkningen og utallige overtrædelser af landets miljølove. Læs om OCP-skandalen i Global Økologi september 2001. Send et protestbrev til Ecuadors regering via www.foei.org

Foto: Glenn Elert

Ny afrikansk ris øger høstudbyttet med 50%

28/3/02 En ny rissort, Nerica (forkortelse for New Rice for Africa), kombinerer afrikanske sorters robusthed med asiatiske sorters ydeevne. Vestafrikanske forskere har ved hjælp af moderne krydsningsmetoder og traditionel landbrugsviden udviklet Nerica, der giver 50% højere udbytte end eksisterende afrikanske sorter uden at den kræver yderligere vanding. Risen modner en måned tidligere end normalt og er rig på proteiner. (news.bbc.co.uk)

Generalforsamling

På generalforsamlingen d. 3. april var der en diskussion af Det Økologiske Råds nye situation uden tilskud. Der blev fremlagt ideer til videreførelse. Disse diskuteres nærmere på et seminar for Rådet og sekretariatet d. 5. maj. Her vil også blive fremlagt mulige scenarier for sekretariatets videreførelse baseret på forskellige

økonomiske niveauer. Formanden, Henning Schroll, lagde i sin beretning op til at gøre Det Økologiske Råd til en mere folkelig organisation med lokalafdelinger. Der var forskellige opfattelser af dette spørgsmål. Flere mente, at Rådets chance var at bevare sin niche som en organisation, der operer på et solidt fagligt niveau frem for at komme til at ligne andre organisationer, som allerede findes. Der var ikke kommet forslag

fra medlemmerne, ligesom der heller ikke blev ændret i vedtægter eller kontingent. Der blev valgt fem nye ind i Rådet (heraf én suppleant). Se listen nedenfor.

Arbejdsgrupper

Vi har pt. følgende arbejdsgrupper: trafik, bæredygtighed, landbrug, kemikalier og Global Økologis redaktionsgruppe. Vi opfordrer selskabets medlemmer til at være med i en af grupperne. Man kan læse en kort beskrivelse af grupperne på hjemmesiden.

Møde om regeringens miljøpolitik

Den 3. april holdt vi et velbesøgt (140 deltagere) offentligt møde om VK-regeringens miljøpolitik. Venstres miljøordfører Eyvind Vesselbo (EV) skulle redegøre for regeringens politik på tre felter: klima, Vandmiljøplan III samt Institut for Miljøvurdering (IMV). Derefter var der indlæg fra Henning Schroll (HS), Det Økologiske Råd, Lars Georg Jensen (LGJ), Verdensnaturfonden og Poul Henrik Harritz (PHH), Danmarks Naturfredningsforening.

I sit indlæg erkendte EV, at regeringen endnu ikke har lagt en politik i forhold til Vandmiljøplan III og klima, hvorfor han koncentrerede sit indlæg om Institut for Miljøvurdering samt en generel gennemgang af regeringens miljøpolitik.

Henning Schroll fremhævede, at regeringen har sagt så lidt om, hvad IMV skal lave, at man i hovedsagen kun kan vurdere det på baggrund af Bjørn Lomborgs hidtidige arbejde. Lomborgs arbejde med miljø bygger på cost-benefit-betragtninger, hvor man foregiver, at alt kan gøres op i penge og betalingsvillighed. Hertil bemærkede EV, at han var træt af at høre om Lomborg, at denne har meget ringe politisk indflydelse, og at det slet ikke er meningen, at instituttets arbejde skal bygge på cost-benefit. Hertil bemærkede Christian Ege, at dette bliver svært at undgå, når man har udpeget Lomborg, der sværger til cost-benefit, og det er præciseret, at instituttet selv bestemmer sin angrebsvinkel.

Lars Georg Jensen fremhævede, at der mangler en klimastrategi, som omfatter alle seks drivhusgasser. Heller ikke den tidligere regering havde en sådan. Specielt manglede en strategi for reduktion af klimagasser fra landbrug og trafik, som står for hhv. 18 og 15% af de samlede udslip. Han opfordrede den nye regering til at lave en strategi og tilføjede, at regeringens hidtidige adfærd ikke lover godt, idet den har droslet ned på havvindmøller, der er et centralt virkemiddel. Desuden taler regeringen om at satse på tiltag i Østeuropa og i u-landene, dvs. brug af de såkaldte Kyoto-mekanismer frem for at reducere herhjemme. Samtidig virker det ikke troværdigt at satse på Øst og Syd, når man samtidig skærer drastisk i miljøbistanden til disse områder. EV svarede, at han var enig i, at det virkede selvmodsigende, at regeringen har skåret så meget i miljøbistanden. Han var selv betænkelig ved den kraftige nedskæring, men accepterede den, idet han så sig som del af et hold - altså regeringen - som skulle finde penge til andre formål.

Poul Henrik Harritz gennemgik de hidtidige vandmiljøplaner og sagde, at den næste plan er nødt til at indebære mere effektive virkemidler. Bl.a. skal det sikres, at antallet af husdyr skæres ned i sårbare områder. Desuden angreb PHH - sammen med flere i salen - regeringen for at slække på planloven, så der åbnes op for f.eks. gylletanke i det åbne land, mere byggeri i landzone og langs kysterne. EV svarede, at han havde tillid til, at lokalbefolkning, det lokale erhvervsliv og kommunerne selv kunne beskytte natur og miljø. Han så det som en måde at genoprette tilliden mellem befolkning og miljømyndigheder.

Støt Det Økologiske Råd

Vi starter nu vores kombinerede medlemskampagne og indsamling af gavebidrag. Som følge af lukningen af Den Grønne Fond bliver vi nu langt mere afhængige af støttebidrag. Herudover arbejder vi på at finde andre finansieringskilder, f.eks. andre fonde i Danmark og EU. Vi begynder også i lidt større omfang at lave samarbejdsprojekter betalt af andre parter. Vi skal ikke fungere som konsulentfirma, men derimod lave samarbejdsprojekter, hvor udførelsen af projektet indgår naturligt i Rådets øvrige virksomhed. Det kan f.eks. dreje sig om analyser og kritik af forslag til EU-direktiver på miljø- og energiområdet.

Det Økologiske Råd

Jette Rank (nyvalgt)
Michael Kvetny (nyvalgt)
Kåre Press Kristensen (nyv.)
Lene Christiansen (nyvalgt)
Henning Schroll
Hanne Steensen Christensen
Kaj Jørgensen
Lise Christiansen
Henrik B. Larsen
Søren Gabriel
Karen S. Kær
Lennart Emborg
Niels Ørum (suppl., nyvalgt)
Anders Richelsen (suppl.)

Publikationer

Nedenfor ses et udpluk af Det Økologiske Råds publikationer. En fuldstændig liste fås ved henvendelse til DØR eller fra www.ecocouncil.dk. De fleste publikationer kan gratis læses eller downloades på hjemmesiden. Ved køb af klassesæt gives normalt 33% rabat. Ekspeditionsgebyr og porto tillægges prisen.

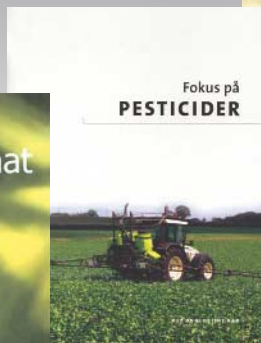
Fremtidens pris

Talmagi i miljøpolitikken. Red.: Jeanne Lind Christiansen. Udgivet af DØR og Mellemfolkeligt Samvirke, 1999. 329 sider. 198 kr. (købes hos MS)

Den grønne hat

Rådets visioner for hvor langt vi kan komme mod et bæredygtigt samfund i år 2020. Jubilæumsbog, DØR, 2001. 108 sider. 120 kr.

Fokus på pesticider og kvælstof

Debathæfter om landbrugsproduktionens betydning for natur og fødevarer. Af Hans Nielsen, DØR, 2001. 48 hhv. 36 sider. 30 kr pr stk.

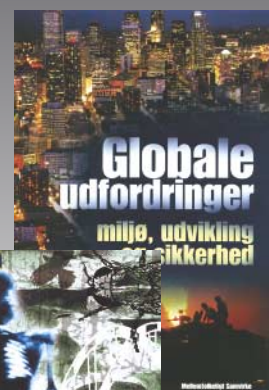
Virkemidler for bæredygtig udvikling

Nu også på engelsk. Samlehefte om grøn skattereform, offentlig grøn indkøbspolitik og miljømærker. Ved Søren Dyck-Madsen, DØR, 2002. 28 sider. 25 kr.

EU's miljøpolitik

Med fokus på miljøkrav til produkter. Et debatoplæg i diskussionen om EU's fremtidige rolle på miljøområdet. Af Mette Boye og Christian Ege, DØR, 2001. 132 sider. 50 kr.

Globale udfordringer

En række fagfolk beskriver sammenhængen mellem miljø, udvikling og sikkerhed. Red.: Uffe Geertsen. Udgivet af Mellemfolkeligt Samvirke, 2001. 176 sider. 198 kr. (købes hos MS)

Bestillingskupon:

Jeg ønsker

- at tegne abonnement på Global Økologi. 5 numre om året koster 250 kr. (stud./arbejds./pens. 125 kr.)
- at være medlem af Det Økologiske Selskab* (priser som ovenfor, inkluderer abonnement på Global Økologi)
- at bestille følgende publikationer: _____
- at støtte Det Økologiske Råds arbejde med: _____ kr

Jeg indbetaler beløbet

- på giro 897-5051
- vedlagt som check

Navn _____

Adresse _____

Postnr. og by _____ Tlf _____

* Medlemskab indebærer, at man får adgang til selskabets generalforsamling, får mulighed for at stille op til Det Økologiske Råd og for at deltage i arbejdsgrupperne, samt får rabat ved arrangementer m.m.

Sendes ufrankeret
Modtageren
betaler portoen

Global Økologi

c/o Det Økologiske Råd
Landgreven 7
+++ 2482 +++
1045 Kbh K

Global Økologi

Global Økologi tager pulsen på dansk og international miljøpolitik

Global Økologi giver læseren en tværfaglig tilgang til miljøstoffet

Global Økologi udgives af Det Økologiske Råd og udkommer fem gange om året

Læs om i næste nummer

Kobling mellem sundhed og miljø
Afkobling af vækst og bæredygtighed
Vindmøller
Og meget andet

Seneste fem numre

April 2001
(udsolgt)

Juni 2001

September 2001

November 2001

Februar 2002

www.GlobalØkologi.nu